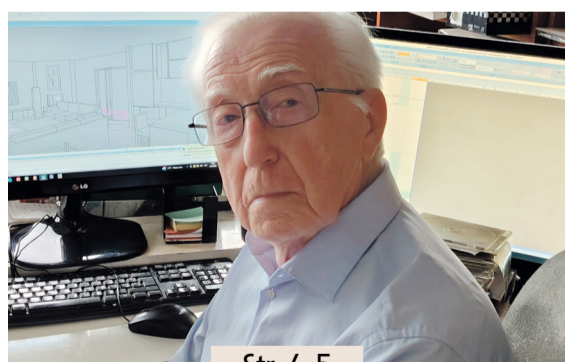

KNAP 70.20

(1955-2025) **70 GODINA
KULTURE NA PEŠČI**

(2005-2025) **20 GODINA
KAZALIŠTA U KVARTU**

Str. 4-5

MLADEN ORLANDINI

Prvi projekt mladog arhitekta postao je temelj zgrade KNAP-a, kojoj su velika umjetnička djela dio vizure

Str. 10-11

ŠTRIGINI ŠTIKLECI

Od dugova i zgrade koja samo iznajmljuje prostor do pune blagajne i bogatih nagrađivanih kulturnih sadržaja

Str. 16-17

ANJA PLANINČIĆ

Važno je bilo postati podrška umjetnicima, pogotovo mladima, ali i širom otvoriti vrata kvartu

IMPRESSUM

Izdavač:

Centar kulture na Peščenici,
Ivanićgradska 41a, Zagreb

Za izdavača:

Igor Weidlich, ravnatelj

Urednici:

Katarina Kolega
i Igor Weidlich

Novinarka:

Katarina Kolega

Lektura:

Snježana Babić Višnjic

Grafičko oblikovanje:

Atlantis

Tisak:

Tiskara Zagreb,
Radnička cesta 210, Zagreb

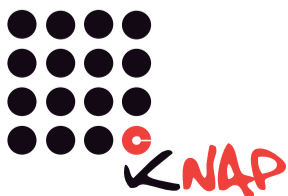
Naklada:

4000 primjeraka

POSEBNO IZDANJE**CENTRA KNAP**

ZAGREB, lipanj 2025.

Vlastita naklada

UVODNIK

KNAP – naša Pešča, naša budućnost

Poslušajte ritam ovog mjesta. Sedamdeset godina. Sedamdeset godina otkako je ovdje, na Peščenici, počelo nešto posebno. Nismo brojili godine, gradili smo zajednicu. Od prvog Doma kulture na Peščenici, postali smo više od zgrade – postali smo dom. Mjesto gdje se susreću generacije, gdje se rađaju ideje, gdje kultura diše punim plućima. Poput mozaika Otona Glihe, različiti smo, ali zajedno činimo cjelinu, snažnu i prepoznatljivu.

Ovdje je prije svih tih desetljeća rođena ideja. Ideja da kultura na ovim prostorima pripada svima. Da umjetnost nije privilegij, nego pravo. Pravo svakog radnika, svakog djeteta, svakog stanovnika ove četvrti.

A dvadeset je godina prošlo otkako je ovdje, unutar ovih zidova, progovorio glas kazališta. Glas koji nas je nasmijao, rasplakao, natjerao da razmišljamo. Dvadeset godina svjetla reflektora koja su obasjala naše snove i naše živote.

Ali mi ne živimo u sjećanjima. Prošlost nas je oblikovala, da. Ali budućnost nas zove.

Budućnost u kojoj su vrata još otvorenija. Budućnost u kojoj će svaki stanovnik Peščenice, svaki umjetnik, bilo iz Zagreba, bilo iz drugih dijelova Hrvatske ili iz inozemstva, pronaći svoje mjesto ovdje. Budućnost u kojoj će naša pozornica biti pozornica na kojoj će stasati nova glumačka imena, pisci, redatelji. U kojoj će naša koncertna dvorana biti rapsodija susreta suvremenih glazbenika. U kojoj će naša galerija biti prostor kreativnog okupljanja, inovacije i svjetionik likovne umjetnosti. U kojoj će svaka naša prostorija pričati još stotine, i tisuće unikatnih priča u koje će se utkati nove generacije, oni koji dolaze iza nas.

Mi nismo samo čuvari tradicije. Mi smo graditelji mostova. Između generacija. Između umjetnosti i zajednice.

Zato ostaje pitanje: što ćemo zajedno stvoriti u sljedećih sedamdeset godina? Kakve ćemo priče ispričati? Odgovor nije zapisan u kamenu. Odgovor je u nama. U našoj hrabrosti da inoviramo, da stvaramo. U našoj odlučnosti da budemo relevantni. U našoj vjeri u snagu zajedništva i ljepotu umjetnosti.

KNAP nije gotova priča. KNAP je poziv. Poziv svima vama da budete dio naše budućnosti. Naša sedamdeseta prigoda je da zajedno zacrtamo put prema naprijed. Put na kojem će KNAP ostati nezaobilazno mjesto susreta, inspiracije i zajedništva. Jer naša priča traje i nastavlja se s vama.

PIŠE: Igor Weidlich,
ravnatelj od veljače 2025.

Na dan oslobođenja Grada Zagreba, 8. svibnja 1955., u radničkom predgrađu Peščenica Žitnjak otvoren je Dom kulture.

U novim tvornicama zapošljavali su se mnogi radnici koji bi u slobodno vrijeme odlazili u dvoranu Doma kulture pogledati film jer televizor još kod kuće nitko nije imao. Ponekad bi u kinodvorani gostovala i neka kazališna predstava pa su film i kazalište bili prvi kulturni sadržaji na Pešči. To je ujedno bio i jedan od prvih Domova kulture tog tipa u gradu.

SNALAŽLJIVA RAVNATELJICA SNALAŽLJIVO DO NOVCA ZA OPREMANJE

S dolaskom radnika iz različitih dijelova ondašnje države četvrt se sve više širila, a mnogi njeni stanovnici nisu bili pismeni. Početkom šezdesetih godina Dom kulture mijenja ime u Narodno sveučilište Peščenica jer je njegovoj ravnateljici Ljiljani (Lili) Antonijević osnovni cilj bio ponuditi kvalitetno obrazovanje svima koji ga nemaju. Na raznim mjestima izvan zgrade održavala su se predavanja, seminari, glazbeni tečajevi i tečajevi stranih jezika.

Godine 1966. s radom je počela prva osnovna škola za odrasle, Škola za opće obrazovanje odraslih. Polaznici su škole uz nastavu išli i na organizirana vodstva po zagrebačkim muzejima i galerijama, te na izlete. Za kvalitetno održavanje nastave bile su potrebne učionice koje u staroj zgradi nisu postojale. Kako bi im osigurala prostore za rad i suvremenu opremu, Lili Antonijević pokrenula je 1967. projekt dogradnje.

Do novca je dolazila na razne načine – digla je kredit koji su odobrili Republički fond za unapređivanje kulturnih djelatnosti i Gradski fond za financiranje i kreditiranje potreba u društvenom standardu, dio novca dala je Zagrebačka mljekara, a u prikupljanju novca sudjelovao je i kolektiv ustanove višegodišnjim izdvajanjem iz plaća.

Nakon tri godine otvorila se i gimnazija „Tin Ujević“ za odrasle. Te 1969. godine ustanova prerasta u Zavod za kulturu i obrazovanje u kojem djeluju, uz spomenutu Gimnaziju, i škola za osnovno obrazovanje odraslih te centri za kulturu, za učenje stranih jezika, za dopisno obrazovanje. Za djecu i mlade postojao je Centar za pomoć u učenju koji se bavio poukom slabih učenika osnovnih i srednjih škola te priprema za upis na fakultete i visoke škole, a 1970. osniva se glazbena škola „Zlatko Baloković“. Postojala je i škola za život na kojoj su mladi slušali predavanja s područja odgoja, znanosti, tehnike i profesionalne orijentacije.

U suradnji sa Zagrebačkom mljekarom otvoren je Centar za porodicu i domaćinstvo te mliječni bar s ciljem širenja kulture potrošnje mlijeka i mliječnih proizvoda.

JESTE LI ZNALI?

Mala koncertna dvorana otvorena je 1973., godinu dana prije Koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog – to je bila prva suvremeno opremljena koncertna dvorana u Zagrebu

Najposjećenija izložba na Peščenici ikad bila je izložba skulptura Ivana Meštrovića – posjetilo ju je 10.000 ljudi 1977. godine

Veliki slikar Oton Gliha 1972. izrađuje kame-ni mozaik „Gromače“ na zidu foajea Centra za kulturu „Peščenica“. Nakon odvajanja kazališne scene, mozaik dospijeva u uski prostor nedostupan publici

KNAP ima 4042 m² – 2293 m² površina je same zgrade, a 1749 m² površina je dvorišta s okućnicom

Mozaik Svijet kamena Mile Kumbatović iz 1972, koji se nalazi u Centru, kritičari smještaju u vrh mozaičkih intervencija u suvremenoj arhitekturi

FOTO: MARKO ERCEGOVIĆ

FOTO: MARKO ERCEGOVIĆ

Mila Kumbatović i Oton Gliha

KULTURA RADNICIMA! Novi Dom kulture otvoren je 8. svibnja 1955. godine

Po dozu kulture dolazilo se u vremenima kad je još malo tko imao televizor kod kuće

Početak šezdesetih godina Dom kulture mijenja ime u Narodno sveučilište Peščenica jer je njegovoj ravnateljici Ljiljani (Lili) Antonijević osnovni cilj bio ponuditi kvalitetno obrazovanje svima koji ga nemaju

NOVA ZGRADA I RAZNOLIKOST SADRŽAJA

Nakon dogradnje, koja je trajala do 1975., zgrada je dobila današnju kvadraturu i izgled. U njoj su bila četiri praktikuma i više kabineta opremljenih suvremenom opremom za rad. Uz to napravljena je i izložbena dvorana, dvorana za ritmiku i ples, kazališna i koncertna dvorana te knjižnica s nekoliko tisuća knjiga koja je posebice okupljala ljubitelje stripa i znanstvene fantastike.

U povodu otvorenja dogradnje zgrade ravnateljica Antonijević je napomenula kako želi da „ovaj moderno izgrađen i suvremeno opremljen objekt bude žarište kulturnih zbivanja i stjecište znanja toliko potrebnih našem radniku samoupravljaču.“ Želju je uspješno ostvarila.

ZAVOD ZNANJA I KULTURE

Šezdesetih i sedamdesetih godina sedam je stručnih suradnika osmišljavalo kulturne i edukativne programe. U novom su se predvorju organizirale izložbe, pokrenuta je suradnja s gradskim kazalištima koja su gostovala u dvorani, s Muzičkom akademijom, Glazbenim zavodom, kulturno-umjetničkim društvima i sl. Stanovnici Pešče polazili su seminare estetskog obrazovanja, predavanja o kulturnom ponašanju i kulturnom stanovanju, slušali su tribine o umjetnosti na kojima su upoznavali renomirane književnike, likovne, filmske i kazališne umjetnike.

Narodno sveučilište Peščenica 1969. mijenja ime u Zavod za kulturu i obrazovanje čiji je cilj bio, isticala je ravnateljica Antonijević, „približiti radnim ljudima i omladini suvremena dostignuća na svim područjima kulture i obrazovanja te da redovnim i izvanrednim školovanjem dopuni obrazovanje radnih ljudi i njihove djece“.

Uz Ivanićgradsku ulicu, nastava stranih jezika, dopisnog obrazovanja i pomoći u učenju održavala se i u središtu grada, u Frankopanskoj ulici te u Folnegovićevu naselju. Osnovne i srednje škole s vremenom su se odvojile od Zavoda, kao i glazbena škola „Zlatko Baloković“ koja do danas unajmljuje prostore Centra, a glavna djelatnost koja je sve više jačala bila je ona Centra za kulturu. Upravo zato ustanova potkraj sedamdesetih mijenja ime u Centar za kulturu „Peščenica“, a ravnateljica postaje nekadašnja ravnateljica Zagrebačkog kazališta lutaka, redateljica Vesna Kauzlarčić.

Godine 1978. osnovana je Galerija Centra za kulturu „Peščenica“, a njezina prva voditeljica bila je povjesničarka umjetnosti Vedrana Kršinić. „Prvi put u životu sam došla u taj tada rubni dio grada, prolazila pokraj ogromnih tvornica, skladišta i slamova da bih došla u prelijepi, prozračan, osunčan Centar za kulturu na čijim su zidovima bili mozaici Otona Gliha i Mile Kumbatović. Bilo je to doba poticanja novih sadržaja u već uhodane i sveprisutne domove kulture“, piše u neobjavljenom tekstu. Za svoju prvu izložbu odabrala je radove slikara Zlatka Šulentića, a namjera joj je bila upoznati stanovnike Pešče s mladim umjetnicima na početku karijere. ●

IZLOŽBE KOJE PAMTIMO

Važan dio kulturnog sadržaja bile su izložbe. Slikari i kipari svoje su radove izlagali u mezaninu između kazališne i koncertne dvorane. Kazališna dvorana nazvana je prema velikom glumcu Dubravku Dujšinu, a njezino otvorenje bilo je popraćeno izložbom slika velike umjetnice i glumčeve supruge Cate Ribar-Dujšin. Stanovnike Peščenice najviše je privukla izložba radova Ivana Meštrovića iz Ateljea Meštrović na kojoj je 1977. zabilježeno deset tisuća posjetitelja. Ta će se izložba mnogima snažno urezati u pamćenje, osobito ondašnjim zaposlenicima u Centru Borisu Križmanu i Dubravki Cvitković.

INTERVJU Mladen Orlandini, arhitekt koji je staru zgradu proširio kinodvoranom, koncertnom dvoranom, učionicama...

Prvi projekt mladog arhitekta postao je temelj zgrade KNAP-a, kojoj su velika umjetnička djela dio vizure

Na Peščenici je živjelo četrdesetak tisuća stanovnika koji su iskazivali potrebu da Dom kulture ponudi više sadržaja, posebice onih obrazovnih. Zgrada je za to postala premala, te je ondašnja direktorica Narodnog sveučilišta Peščenica, Lili Antonijević, inicirala proširenje stare zgrade. Prihvatila je projekt tada mladog arhitekta Mladena Orlandinija iz ureda APA...

Zagrebačka četvrt Peščenica počela se naseljavati nakon Drugog svjetskog rata stanovnicima iz različitih krajeva ondašnje zemlje. Kako je naselje raslo, tako je potreba za kulturnim i obrazovnim sadržajima postajala sve izražajnije. U Zagrebu se pedesetih godina počelo posebno ulagati u djecu i mlade te u kulturu.

Pionirsko kazalište namijenjeno isključivo dječjem stvaralaštvu (današnje Zagrebačko kazalište mladih) s radom je počelo 1948., Pionirski dom „Marko Orešković“ (današnji Centar mladih Ribnjak) mališanima je otvorio vrata 1953., a 1951. Grad je prihvatio odluku o gradnji koncertne dvorane Vatroslava Lisinskog koja se gradila od 1961. do 1973. Prvi Dom kulture namijenjen prije svega odraslima osnovao se 1955., i to upravo na Peščenici. U njemu je sagrađena kinodvorana te su građani hrlili na projekcije različitih filmova jer televizor još nitko kod kuće nije imao.

Peščenica je bila „jedno od najosjetljivijih gradskih terena, s jednom od najnehomogenijih struktura stanovništva“, zapisao je šezdesetih godina Siniša Hrestak, stručni suradnik Sekretarijata Saveza narodnih i radničkih sveučilišta Savezne republike Hrvatske, u brošuri Narodnog sveučilišta Peščenica *Nove perspektive*.

U doba pisanja tog teksta u četvrti je živjelo četrdesetak tisuća stanovnika koji su iskazivali potrebu da Dom kulture ponudi više sadržaja, pogotovo obrazovnih. Zgrada je postala premala za to pa je ondašnja direktorica Narodnog sveučilišta Peščenica, Lili Antonijević, inicirala proširenje stare zgrade. Prihvatila je projekt tada mladog arhitekta

Mladena Orlandinija iz ureda APA (Arhitektonski projektni atelje) građevinskog poduzeća „Trešnjevka“ iz Zagreba. Njemu će taj posao i Peščenica zauvijek ostati u lijepu sjećanju.

● **Sjećate li se zgrade gdje je osnovan Dom kulture 1955.?**

● **Dvorište nije planirano nego je nastalo postavljanjem pojedinih dijelova dogradnje blizu rubova građevne čestice. Drago mi je da se tako dobiven prostor koristi**

Naravno. Bio je to tipski projekt čiji je ulaz gledao na Moslavački trg, gdje su bile prizemnice i jednokatnice. Tražio sam nacрте postojeće zgrade, ali nisam ih mogao dobiti te sam zajedno s jednim kolegom sve izmjerio i nacrtao. Nije mi bilo logično da je ulaz

● **Na zidu koji je dijelio kinodvoranu od predvorja htio sam da se nešto napravi, a direktorica je pozvala slikara Otona Glihu koji je predložio mural s njegovim stalnim umjetničkim motivom gromača. S Glihom sam dogovarao i obradu zida stubišta. Oblogu s aluminijskim profilima potpisala je njegova supruga, također umjetnica Mila Kumbatović**

s Moslavačkog trga te sam u svom projektu osmislio dva ulaza koji gledaju na Ivanićgradsku ulicu. Mislim da sam upravo zbog tog prijedloga i dobio ovaj projekt jer je kolega iz ureda dao prijedlog da se zadrži postojeći ulaz, a poslije sam doznao da je postojalo i idejno rješenje koje je ulaz ostavilo također s Moslavačkoga trga.

● **Niste rušili postojeću zgradu nego ste 1967. počeli raditi na dogradnji. Počet ćemo s kinodvoranom. Što ste sve promijenili?**

Od stare zgrade srušen je jedino balkon u kinodvorani. Direktorica Lili Antonijević htjela je da se u kinodvorani mogu prikazivati i filmovi u *cinemascopeu* te održavati i kazališne predstave pa sam napravio stepenasti pod u gledalištu kako bi se sa svakog mjesta mogla dobro vidjeti pozornica. U ono su se doba koristile zapaljive celuloidne vrpce te sam morao misliti i na to gdje se, u slučaju vatre, kinooperater može spasiti. Što se tiče prostorne akustike, surađivao sam s inženjerom Pregernikom koji je radio u Jugotonu i dosta mi je pomogao svojim savjetima.

Postavio sam stropne panele kojima se zvuk s pozornice na-

DVORANA NEOBIČNA OBLIKA, ALI SAVRŠENE AKUSTIKE!

● Kako ste osmišljavali ovalnu koncertnu dvoranu?

Tlocrtno je neobičnog oblika, ali to, dakako, nije slučajno. Tu sam se savjetovao s literaturom, posebice knjigom *Arhitektonska akustika* koja mi je dosta pomogla. Htio sam izbjeći paralelne zidove jer se između njih zadržava zvuk i stvara se takozvana *flater jeka*. Izbjegavao sam paralelnost bilo kakvih ploha, zato sam se odlučio za oval. Stavio sam drvene obloge da dobijem rezonanciju, a strop je napravljen s kosim ploha ma kako bi se zvuk mogao dobro reflektirati.

Nije mi bilo logično da je ulaz s Moslavačkog trga te sam u svom projektu osmislio dva ulaza koji gledaju na Ivanićgradsku ulicu. Mislim da sam upravo zbog tog prijedloga i dobio ovaj projekt

stojao dovući do zadnjeg reda gledališta. Ispred dvorane dogradio sam predvorje. Na zidu koji je dijelio kinodvoranu od predvorja htio sam da se nešto napravi, a direktorica je pozvala slikara Otona Glihu koji je predložio mural s njegovim stalnim umjetničkim motivom gromača. To je vrsta suhozida od netesana kamena koji se može vidjeti na Krku, a Gliha je za svoj mural koristio različite vrste kamena kao bunjice koje imaju grubu površinu. S Glihom sam dogovarao i način izvedbe otvora za vrata. Nismo ih htjeli isticati okvirom jer je to potpuno nepotrebno. S novim okvirom, koji je stavljen poslije, nažalost, unakažena je Glihina slika.

S Glihom sam dogovarao i obradu zida stubišta. Oblogu s aluminijskim profilima potpisala je njegova supruga, također umjetnica Mila Kumbatović.

● Dogradili ste i učionice za obrazovanje odraslih. Što biste još izdvojili?

Kad su me angažirali, rekli su mi da planiraju napraviti gimnaziju za odrasle. Zato sam i napravio dva posebna ulaza u zgradu – jedan za one koji idu u gimnaziju, a drugi za one koji idu u kino. Napravljen je i baletna dvorana koja danas nema tu funkciju. A izdvojio bih i dvoranu koja je trebala služiti za sastanke. Ona je posebno napravljena, sva u brijestu. Taj se furnir više ne može nabaviti. Zanimljivo je da dvorište nije planirano nego je nastalo postavljanjem pojedinih dijelova dogradnje blizu rubova građevne

Direktorica Lili Antonijević nije imala potrebu za dogradnju, nego želju. Njoj pripadaju zasluge za sve što se napravilo. Predložila je program gimnazije za odrasle i uređenje kino/kazališne dvorane te se pobrinula za financiranje uređenja

čestice. Drago mi je da se tako dobiven prostor koristi. Gradnja je, naime, pojedinih etapa obavljena tijekom četiri, pet godina. U posljednjoj je etapi projektiran ulični dio s prolazom i ulazom u cijeli kompleks.

● Više ste mi puta i prije intervjua spomenuli da vam je rad na Peščenici ostao u iznimno lijepu sjećanju. Zašto?

Pri dolasku u projektni atelijer imao sam pet godina iskustva. Radio sam u uredu koji se pretežito bavio sportskim objektima i imao sam iskustva u nadzoru, izvedbi i razradi projekata, ali ne i u projektiranju. To je moj prvi projekt. Uz to direktorica Lili Antonijević nije imala potrebu za dogradnju, nego želju. Njoj pripadaju zasluge za sve što se napravilo. Ona je predložila program gimnazije za odrasle i uređenje kino/kazališne dvorane te se pobrinula za financiranje uređenja. Sjećam se da je projekt stajao 110 milijuna dinara. Tražila je od mene i svog nadzornog inženjera da srežemo troškove jer su imali samo devedeset milijuna. No kad je vidjela da će s manjim troškovima biti lošija kvaliteta izvedbe mnogih radova, predomislila se i rekla da sve ostane kako je bilo, a da će se ona pobrinuti za novac. I tako je i bilo. Pobrinula se.

Nikad poslije nisam sreo tako angažiranoga i posvećenog naručitelja, a pritom je sve išlo vrlo glatko, što me u početku silno čudilo. To je bio moj prvi i samostalni projekt, a na njega nije bilo nikakva prigovora. ●

GALERIJA DOGAĐANJA Središte suvremenih umjetničkih strujanja ima povijest koja počinje u 'zlatnim' osamdesetima

Branka Hlevnjak: Bez imena, galerija praktično ne postoji

Prva izložba bila je 24. rujna 1981. Tada nova ravnateljica, Ada Lakoš Knežević, bila je sociologinja i htjela je da Centar živi u snažnoj sinergiji s lokalnom zajednicom i s radnim organizacijama tvornica koje su ga okruživale

Osamdesete godine u Centru za kulturu Peščenica pamtit ćemo po vrhunskim izložbama koje su mu donijele prepoznatljivost u cijelom gradu. Stručnoj suradnici, prvoj povjesničarki umjetnosti u Centru, Vedrani Kršinić pridružuje se povjesničarka umjetnosti Branka Hlevnjak (1981. godine) u vođenju galerije koja postaje središtem inovativnih i suvremenih umjetničkih strujanja. Htjele su je učiniti prepoznatljivom u svemu, pa tako i u imenu, a umjetnica Nada Orel predložila je da se zove Događanja, što se svima svidjelo. Branka Hlevnjak prisjetila se tih dana u povodu Galerijina 35. rođendana (2016. godine).

„Na sastanku s Vesnom Kauzlaric, direktoricom koja je odlazila u mirovinu, Adom Lakoš Knežević, koja je postajala ravnateljicom (koja me je animirala da prijedem iz mog prvijenca, drage trogodišnje Galerije Prozori knjižnice Silvije Strahimir Kranjčević, k njima u Centar) i Nadom Orel, razgovarale smo (o mom prelasku) i o tome da je Centar imao zanimljivih izložbi, ali u bezimenoj galeriji. E, pa s iskustvom osnivanja galerije Prozori rekla sam da bez imena, galerija praktično ne postoji! To pravilo vrijedi za sve. I tada je Nada Orel zadojena multimedijalnim alternativama, hepeninzima i sličnim (tada se još nije uvriježila riječ performans) predložila ime Događanja. Nada Orel je, dakle, kuma“, ispričala je Hlevnjak.

U svojoj monografiji „Događanja na Peščenici“ (iz 1998.) istaknula je da je „cilj svih Događanja težio prema boljitku, pri čemu se slijedilo geslo: mijenjajući sebe, mijenjamo svijet.“

SNAŽNA SINERGIJA UMJETNIKA I RADNIKA

Prva izložba u galeriji Događanja bila je 24. rujna 1981. tijekom obilježavanja gradske manifestacije Mjesec zaštite na radu. Prema konceptu Ade Lakoš Knežević, umjetnik Mladen Stilinović dao je svoje viđenje zaštitne opreme radnika na izložbi Proizvodni i likovni radnik o zaštiti pri radu. Izložba je nastala na temelju razgovora o uvjetima

rada koji je psihologinja Jasenka Pregrad (uz pomoć stručnih suradnica Centra) vodila s više od tisuću radnika iz devet radnih organizacija. Tada nova ravnateljica Centra, Ada Lakoš Knežević, bila je sociologinja po struci i htjela je da Centar živi u snažnoj sinergiji s lokalnom zajednicom i s radnim organizacijama tvornica koje su ga okruživale pa je za početak odabrala drukčiji pristup radničkim programima.

„Ne mislimo davati definiciju kulture, ali bismo na konkretnom primjeru htjeli pokazati zašto u Mjesecu zaštite na radu ima posla i za poslanike kulture“, istaknula je u programskom letku, koji supotpisuje s Brankom Hlevnjak.

„Mudro i sustavno pripremana izložba bila je važna novost u pristupu problemu uzetom iz najdublje radničke sredine, iz proizvodnih hala“, napisat će Hlevnjak u monografiji.

Slična sociološka ispitivanja i statistički podatci postali su metoda kojom su se osmišljavali kulturni sadržaji jer je ravnateljica Ada Lakoš Knežević htjela da Centar, u cilju unapređenja lokalnog okruženja i standarda života, njeguje sociokulturne programe utemeljene na istraživačkom radu.

UMJETNIČKI DAROVI I PERFORMANSI

Zanimljiv projekt Galerije bila je i „Autorska čestitka“ koju je 1983. inicirala povjesničarka umjetnosti Marina Baričević, a razradio i realizirao Dragutin Kovačević. Svake se godine pozivalo dvadesetak umjetnika da naprave svoju jedinstvenu novogodišnju čestitku koja se prodavala pod geslom „Dovoljno mala da bude čestitka! Dovoljno atraktivna da bude dar! Dovoljno lijepa da bude slika!“. Novinarica Ljiljana Domić u Vjesniku je istaknula da je Autorska čestitka na tržištu „ponudila alternativni izbor koji nije postojao“. Njome se htjela popularizirati i demokratizirati likovna umjetnost. Projekt je trajao do 1989. godine, a na njega su se odazvali svi pozvani umjetnici: od Miroslava Šuteja do Željka Hegeđušića, od Kamila Tompe do Ivana Antolčića, Ivana Lovrenčića, Nikole Reiserera, Borisa Dogana, Nataše Cetinić, Minje Bosanca do Tomislava Gotovca i mnogih drugih. Više godina u galeriji Događanja održavao se i Zagrebački salon, a mnogi mladi umjetnici koji

'E, pa s iskustvom osnivanja galerije Prozori rekla sam da bez imena, galerija praktično ne postoji! To pravilo vrijedi za sve. I tada je Nada Orel, zadojena multimedijalnim alternativama, hepeninzima i sličnim (tada se još nije uvriježila riječ performans) predložila ime Događanja. Nada Orel je, dakle, kuma', prisjeća se Branka Hlevnjak

Stoga je za sociološkim istraživanjima posegnula i kiparica Mila Kumbatović prigodom izložbe Transformacija radne sredine, Vedrana Kršinić zavrila je u stanove stanovnika Peščenice istražujući njihovu likovnu kulturu što je izložila u Svakodnevnim interijerima. U programskom je letku detaljno opisala svoje istraživanje te istaknula kako ono može pomoći „uočavanju još nepoznatih aspekata likovne kulture današnjice. Dakako, zadatak nije lak, ali već i samo otvaranje problema može biti korisno.“

Gobleni su tada krasili mnoge zidove u kućanstvima, a na izložbi Vezena slika, kojoj je prethodilo

ispitivanje o zidnim ukrasima u stanovima na Peščenici, posjetitelji su mogli vidjeti kako se uobičajeni goblenski motivi mogu osuvremeniti originalnim rješenjima dvadesetak umjetnika među kojima su bili Vojo Radoičić, Kamilo Tompa, Ivan Lovrenčić, Boris Demur, Marta Ehrlich, Dora Kovačević, Jadranka Nikolić i dr. Ona je nastajala u suradnji s tvornicom konca Unitas, dok su za izložbu Ugođaj na ulici umjetnici surađivali s gradskim poduzećem Čistoća i peščeničkim školama. Rezultati suradnje privrednih i društvenih organizacija s Galerijom bile su uglavnom tematske i problemske izložbe.

U galeriji Događanja ujedno se organizirala izložba slika u vlasništvu Chromosa (1983.) čime se nastavila serija izložbi kojima su se nastojali istražiti nepoznati aspekti likovne kulture uz pomoć istraživanja radnih interijera.

URBANE INTERVENCIJE U TKIVO GRADA

Zahvaljujući suradnji s tvornicama, četvrt Peščenica dobila je mnoga vrijedna umjetnička djela u trajno naslijeđe jer je galerija organizirala nizove urbanih intervencija u tkivo grada. Razni su umjetnici

surađivali s tvornicama kao što su Chromos-Katran-Kutrilin, Dukat, Prvomajska, Elka, Autokozmetika, TRP, Unitas i dr., a takav interdisciplinarni pristup u ono je doba bio iznimno inovativan. Galerija je bila pokretač raznih akcija poput „Urbane kozmetike“, „Djelovanja u prostoru“ i „Radnici o radničkom stvaralaštvu“ te mnogih likovnih intervencija u javnim prostorima.

Tvornica Chromos bila je važan partner kiparu Svanu Vujičiću (Riedlu) pri oblikovanju oglasnih stupova, popularnih kišobrana. Bili su plave boje, a nedavno je šest očuvanih obnovljeno pa su i danas simbol Peščenice. Plakate je od 1981. do 1989. dizajnirao stručni suradnik i umjetnik Dragutin Kovačević, koji je osmislio i prvi vizualni identitet Centra sa zvjezdicama u krug. Uz njega plakate su dizajnirali i Mladen Stilinović, Srećko Cvek, Igor Kordej, Nenad Martić, Krešimir Bauer, Greiner&Kopilak, Željko Jerman i mnogi drugi koji su ujedno i izlagali u galeriji Događanja.

Dragutin Kovačević ujedno je oslikavao žardinjere za cvijeće, postavljao stalke za bicikle i koševce za otpad, a u svim akcijama koje su se provodile u četvrti razmišljalo se prije svega o umjetnosti i dizajnu. Izložba „Zajednički za ljepši grad“ nastala je upravo kao rezultat participacije građana u procesu promišljanja oblikovanja okoline, kao i urbana intervencija „Vrata Peščenice“.

Nada Orel vodila je tečajeve slikarstva i kiparstva, a njezina ljetna kiparska radionica za djecu rezultirala je umjetnički participativno oblikovanim javnim prostorom - uređenjem običnog travnjaka u Vidrićevoj ulici u jedinstveni Park Malog princa (1985.). Djeca su slikala crteže na zadanu temu, a potom su, s umjetnicom, od kamenih blokova izrađivala šest zvijezda koje ilustriraju po jedan ljudski karakter. 1987. nastala je i brončana skulptura dječaka i njegove ruže koji predstavljaju ljubav.

„Stvarajući ovdje na prostoru između nekoliko stambenih blokova, željela sam kroz komunikaciju sa stanovnicima koji tu žive i s kojim bi djelo, tako se rađajući, imalo veću mogućnost približiti se

KNAP-ovi kišobrani danas su obnovljeni, ali uvijek izvor informacija za sugrađane

Galerija Događanja postala je kultno mjesto vizualne kulture

Djeca klešu u Parku Malog princa 1985.

Skulptura 'Kriolo materino' Mile Kumbatović iz 1980. godine ukradena je iz atrija Centra i nikad nije pronađena

Trodimenzionalni strip Nade Orel postao je jedno od najprepoznatljivijih djela Centra

"Budimo prijatelji" poruka je koja je moto ove moje akcije', zapisala je na letku umjetnica Nada Orel sa željom da Park Mali princ bude prostor zajedništva i umjetničkog izraza

onima kojima sam ga namijenila (...) Budimo prijatelji poruka je koja je moto ove moje akcije", zapisala je na letku umjetnica sa željom da park bude prostor zajedništva i umjetničkog izraza. Park je dugo godina, nažalost, bio zapušten, no sada mu se nastoji vratiti stari sjaj.

Djeca su bila angažirana i u projektu „Izmaštajmo igralište“ koji se 1989. održavao u suradnji s knjižni-

com Silvija Strahimira Kranjčevića i povjesničarkom umjetnosti Malinom Zuccon Martić. Na pitanje što bi napravila u svojoj četvrti, djeca su predložila uređenje zapuštenoga dječjeg igrališta u Kolarovoj ulici. Predloške, koji prikazuju penjalice, ljuljačke, vrtuljke i klupe, obojila su prema vlastitim idejama, a neki od njih uspjeli su se i realizirati. Tom je prigodom Malina Zuccon Martić istaknula da je „važno djetetu omogućiti sudjelovanje u jednom činu rezerviranom za odrasle jer se time mijenja njegov pasivni odnos prema svijetu.“

SKULPTURAMA DO LJEPŠE ČETVRTI

Galerija je bila i pokretač inicijative postavljanja javnih skulptura

na području Peščenice.

Za rad Ruka prijateljstva – putokaz Zagreb (na uglu Donjih Svetica i Nove Branimirove) umjetnica Milena Lah surađivala je s Tvornicom parnih kotlova Zagreb uoči Univerzijade 1987. kako bi zaželjela dobrodošlicu svima koji ulaze u grad s njegove istočne strane. Pet oslikanih i koso postavljenih željeznih cijevi različite duljine označavali su stilizirane prste ruke koja je pokazivala prema gradu, a ujedno i pozdravljala njegove goste. S tom je tvornicom Milena Lah kroz rad Centra surađivala više puta kada su nastale brojne skulpture u industrijskom materijalu poput skulpture Kriolo materino Mile Kumbatović. Oblikovana u postmodernom duhu prizivanja figure ta je skulptura bila postavljena u dvorištu Centra do prije desetak godina kada je u okrilju noći, nažalost, nestala.

Tvornica parnih kotlova bila je važna i za multimedijalnu umjetnicu Nadu Orel kada je stvarala jedinstveni i originalni putokaz Trodimenzionalni strip koji je vodio do Galerije Događanja. Na otvorenju 9. ožujka 1984. bio je postavljen nasuprot tramvajskoj stanici u Ivaničgradskoj i na raskrižju sa Zapoljskom, a dokumentarni film o procesu nastajanja rada mogao se pogledati u galeriji Prozori u knjiž-

nici Silvija Strahimira Kranjčevića. Kasnije je i ta skulptura premještena u dvorište ispred Centra koje je s vremenom postalo mala galerija na otvorenom. U njemu je 1987. Svan Vujičić (Riedl) postavio i svoju Balerinu.

Reljef Mladenci Ivana Lesiaka izrađen u aluminiju oplemenio je prilaz Dvorani za vjenčanje u zgradi općine Peščenica u Zapoljskoj ulici, a 1988. bio je među prvim skulpturama te vrste.

Postavljanje inovativnih oglašnih stupova kišobrana i skulptura u javni prostor, zauzimanje za čišći i ljepši grad, za biciklističke staze i cvijeće, za suvremenu opremu na dječjim igralištima, istraživanje radnih uvjeta i dizajna u proizvodnji, stvaranje novih likovnih i parkovnih vrijednosti – sve je to bio program Centra za kulturu Peščenica osamdesetih godina. Branka Hlevnjak smatra da je to bilo prije svega zato što je ravnateljica Ada Lakoš Knežević po struci bila sociolog.

„Znala je dati dovoljno samostalnosti svojim stručnim suradnicama za likovnu djelatnost (Vedrani Kršinić i meni) i osnažiti svaki javni istup sociološkim ispitivanjima. Njezin je prvi savjetnik i sufler bio Fedor Kritovac, doktor sociologije; drugi je bio parkovni stručnjak Dragutin Kiš, treći Vladimir Robotić i Jasenka Mihelčić, produkt-dizajneri, potom kiparice Mila Kumbatović i Milena Lah i multimedijalna umjetnica Nada Orel i svakako još niz drugih. Ali prva su dvojica bila najčešće prisutna. Centar je sa svojom galerijom Događanja dobio svu potrebnu financijsku potporu zahvaljujući jednoj iznimnoj oso-

bi u Općini koja je imala utjecaj i na druge predane ljude, a to je bila arhitektica Stanka Mihelić Polić. Male komunalne akcije bile su ključ te plodne suradnje“, napisat će 2016. u povodu obilježavanja 35 godina Galerije Događanja.

MRAČNE DEVEDESETE I POVRATAK STAROG SJAJA U NOVOM MILENIJU

U devedesetim godinama gradske vlasti nisu više ulagale u rad centara za kulturu, a s nedostatkom financija postavilo se pitanje njihova opstanka. Branka Hlevnjak prestaje biti zaposlenicom Centra početkom devedesetih, a Vedrana Kršinić Galeriju vodi do 1995., pokušavajući održati na životu njezinu djelatnost.

Galerijska se djelatnost ponovno pokreće potkraj devedesetih, kad se počinje njegovati urbana kultura i grafiti scena, posebice s voditeljem Gordanom Orešićem, a stari sjaj vraća joj Anja Planinčić koja je vodi od 2009. godine. Poput svojih prethodnica, Branke Hlevnjak i Vedrane Kršinić, i ona je pozivala afirmirane umjetnike poput Siniše Labrovića i Kate Mijatović, strip-crtiče svjetske karijere Igora Kordeja, Gorana Sudžuka i Danijela Žeželja, multimedijskog umjetnika Ivana Marušića Klifa, Tomislava Brajnovića, dobitnicu prve T-HT nagrade za suvremenu umjetnost Anu Horvat i mnoge druge. Isto je tako ponudila prostor i mladima kao što su Martina Grlić, Maja Marković, Jasminka Končić, Leo Vukelić, Boris Sekulić, Zlatka Horvat, Petra Slobodnjak, Ivana Vulić, Ana Sladetić, Miran Šabić. Izložbama Nevena Bilića, Petre Grozaj, Nine Kurtele, Ines Krasić, Gorana Škofića i Igora Rufa tijekom 2016. obilježavalo se 35 Galerijinih godina. Ponovno je postala (i do danas ostala) mjestom koje okuplja autore mlađe i srednje generacije koji svojim radom i idejama pripadaju suvremenom likovnom stvaralaštvu. Galeriju Događanja od 2024. vodi Ana Mušćet, a o suvremenim promišljanjima Galerije pišemo u rubrici Pešča danas. ●

'Svakodnevnici interijeri mogu pomoći u uočavanju još nepoznatih aspekata likovne kulture današnjice. Dakako, zadatak nije lak, ali već i samo otvaranje problema može biti korisno', rekla je Vedrana Kršinić

KNAPOVA OBITELJ O četiri desetljeća vjernosti govore djelatnici koji poznaju dušu Centra

'I danas se u KNAP-u osjećam kao kod kuće..'

Zajedno su ispraćali i dočekivali nove ravnatelje i kolege, ustanova je više puta promijenila ime, ali se oni nisu mijenjali. Doživjeli su KNAP-ove procvate, ali i teške dane, te ostali mu vjerni do kraja radnog vijeka, osim Darka koji još radi

U prošlih je sedamdeset godina kroz Centar KNAP prošlo mnogo ljudi. Tu nastupaju i vode tečajeve vrsni likovni, plesni, glazbeni, kazališni i cirkuski umjetnici, performer, književnici, a pozivaju ih stručni suradnici. Za održavanje bilo kojeg programa, s druge strane, zaslužni su tehničari. Neki od njih radili su gotovo četrdeset godina. To su stručne suradnice Dubravka Cvitković, Ksenija Marec i Mira Radovinović te tehničari Boris Križman i Darko Crnčević.

Zajedno su ispraćali i dočekivali nove ravnatelje i kolege, ustanova je više puta promijenila ime, ali se oni nisu mijenjali. Doživjeli su KNAP-ove procvate, ali i teške dane, te ostali mu vjerni do kraja radnog vijeka. Osim Darka koji još radi, ostali su u mirovini i rijetko se vide. Zato smo ih ovdje okupili. Ovo je njihov susret i njihova priča.

BORIS KRIŽMAN: U Centar me 1974. pozvao moj bivši profesor iz fizike Matko Babić i najprije sam radio kao tehničar za umnožavanje. U podrumu je bila *stamparija* i umnožavao sam skripte za srednjoškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje odraslih. Toga je bilo na tisuće!

DUBRAVKA CVITKOVIĆ: U *stampariji* je radio i dragi kolega Velimir Janičević. Fantastično je radio plakatiće i sve ostalo kaj nam je trebalo.

BORIS: I domar Luka Milinović bio je jako važan. Znao je sve raditi. Bio je brodski strojar i naučio me raditi u kotlovnici. Budući da sam poznao električnu i elektroniku, uglavnom sam popravljao magnetofone, projektore i sve ostalo kaj je trebalo. Tada nas je u tehnicu radilo dvadeset šestero što je danas nezamislivo. Imali smo i prostor u Frankopanskoj koji je bio pod našom tehnikom. Sjećam se da smo imali izvrsne pripreme za prijamne ispite koji su vodili poznati profesori. Imali smo odlično pokriveno prirodne predmete, matematiku, fiziku i kemiju i mnogi su nakon tih priprema upali na medicinu.

DARKO CRNČEVIĆ: I mene je Luka mnogo toga naučio, uz Borisa, naravno. Boris mi je kao drugi tata. Došao sam kao klinac. Baš sam se vratio iz vojske i prijavio se na burzu. Zvali su me s burze da se javim na Pešću na mjesto portira. Nikada neću zaboraviti svoj prvi radni dan. Boris mi je rekao da dođem u sedam ujutro. To je valjda bio najhladniji dan u Zagrebu –21! Zbog te zime nikad neću zaboraviti 18. veljače 1985. godine. Prve dvije godine radio sam na porti. Budući da sam bio elektromehaničar, Boris mi je nakon Lukina odlaska ponudio da prijeđem na mjesto domara i potaknuo me da položim ispit za ložača centralnog grijanja. Za kotlovnici.

BORIS: „Ne buš tu ostal. Firma će ti platiti školu za ložača plinske kotlovnice“, rekao sam mu.

DARKO: Kad se samo sjetim te kotlovnice iz osamdesetih! Kotlovi su bili tak mali pa su pucali i često smo ostajali bez grijanja. Danas su veliki ko dva *šporeta* i baš sam zadovoljan kak rade.

DUBRAVKA: Meni je sestra, glumica Branka Cvitković, tu nastupala. Nakon jedne predstave sjedile smo u predvorju, razgovarale s mnogim ljudima i bila sam ušućena dobrom atmosferom. Pomislila sam: „Kak bi

Sferakon se od 1983. do 1994. održavao u Centru. Na prvom Sferakonu 1983. počasni gost bio je britanski pisac James Gunn. Sjedećih nekoliko godina kroz Iva- nićgradsku su prolazili mladi i stari ljubitelji znanstvene fantastike, kao i zanimljivi gosti svjetsko- ga glasa poput Boba Shawa, Sama Lundwalla i Joea Haldemana

bilo lepo tu raditi!“ Došla sam 1977. i u početku sam brojila novce u blagajni.

KSENIJA MAREC: Došla sam 1978., nakon završenog Filozofskog. Održavao se SKAZ i s drugim kolegicama radila sam sve što je bilo potrebno - kupovala bombone, radila sendviče, pisala tekstove...

BORIS: Za SKAZ sam radio prve diplome. Potkao sam kip Petrice Kerempuha i ta je fotka bila u pozadini. Prve tri godine SKAZ-a bile su mi strašno naporene jer sam bio jedini tehničar. Na svakoj sam predstavi vodio svjetlo i ton, a uz sve to još sam i fotografirao. Imao sam u podrumu i mali laboratorij za razvijanje slika pa sam fotke isti dan izrađivao da budu što prije gotove. Snalazili smo se kak god smo znali i mogli.

MIRA RADOVINOVIĆ: Uf! Na SKAZ-u je uvijek bilo svega i svačega. I nervoze i euforije, no sjećam se da ga je jako dobro vodila Zdenka Derđ.

DUBRAVKA: Moj prvi veći zadatak bio je Meštovićeve izložba. Postavljala se u parku koji je bio unutar Tvornice parnih kotlova. Tamo sam upoznala i Adu Lakoš Knežević koja je u tvornici radila kao jedan od rukovoditelja. Nakon te izložbe često je surađivala s Centrom. Željeli smo proširiti djelatnost na ostale tvornice na Žitnjaku u čemu je Ada imala najvažniju ulogu jer je izvrsno poznavala potrebe u raznim radnim organizacijama. Važno je reći da je uz sociologiju, po struci bila i filozof. Kad je postala ravnateljicom Centra, počeli smo raditi ankete po tvornicama i radničkim kućama. Tako sam upoznala mnoge stanovnike kvarta i oni mene i baš mi je to bilo lijepo. Zahvaljujući tome osjećala sam se na Pešči „ko doma“.

KSENIJA: Ugodno me iznenadilo što je svatko htio s nama razgovarati. Bili su vrlo srdačni, nudili bi nam kavom, razveselili bi se kad bi im došle.

MIRA: Ali mnogima smo išle i na živce. Zato nisam voljela to raditi.

DUBRAVKA: Zanimalo nas je što bi voljeli imati od kulturnih sadržaja i prema tome smo osmišljavale programe.

KSENIJA: I radile smo to s velikim entuzijazmom. Bila sam silno ponosna kad sam uspjela ući i u one tvornice u koje to nije bilo lako. Pitali smo ih žele li da im za Prvi maj, Dan Republike ili neki drugi praznik dovedemo glumce i sjećam se da su bili oduševljeni nastupom Ive Serdara. Pamtim i gostovanja Fadila Hadžića. Oni su posjećivali radnike i radnice, ne samo u tvornicama nego i u njihovim nastambama. Razgovarali su s njima, imali smo i tribine. To je stvarno bilo tako lijepo, dirljivo, toplo... ljudski.

DUBRAVKA: Uoči novogodišnjih praznika moji bi G-ovci osmislili predstavu s Djedom Mrazom i ja bih ih vozila od tvornice do tvornice u svojoj crvenog „peglici“. Znali smo izvesti i sedam predstava na dan, a moja je „peglica“ bila krcata scenografijom i kostimografijom. I danas se čudim kak je to sve uspjela izdržati.

KSENIJA: U tvorničkim menzama organizirali smo također izložbe i razgovore s likovnim umjetnicima što je bilo jako zgodno. U sjećanju mi je ostala izložba Peruška Bogdanića u Cestogradnji, ali i glumačke recitacije na kojima je često nastupala Branka Cvitković.

BORIS: Mnogo sam surađivao s Milom Kumbatović i

dobro sam je poznao. Postavljao sam joj skulpture, radio joj prospekte, od njezinih radova slagao autorske čestitke. S njom i njezinim suprugom Glihom postao sam jako dobar prijatelj.

MIRA: Ja sam se zaposlila isti dan kad i Vesna Kauzlaric - 1. rujna 1975. godine. Došla sam sasvim slučajno. Radila sam kao učiteljica hrvatskog jezika u srednjoj muzičkoj školi u Karlovcu. Kad sam se preselila u Zagreb, putovala sam svaki dan na posao i kasno se vraćala kući. Jednog mi je dana pozvonila susjeda i pitala me gdje radim. Nakon nekoliko mi se mjeseci predstavila i ponudila mi je novi posao. Bila je to ravnateljica Zavoda Lili Antonijević. Kad se Zavod raspao na više manjih jedinica, Pešči je ostao samo Centar za kulturu koji je vodila Vesna. Bila je krasna osoba i pamtit ću to razdoblje po ležernosti. Poštovala je svoje suradnike i instituciju. A mi smo sudjelovali u svim aktivnostima.

BORIS: U Centru se 1976. osnovala i udruga Sfera. Imali su fenomenalnu znanstveno-fantastičnu literaturu, a pokrenuli su i Sferakon 1983. tu kod nas. On mi je bio iznad svega. Tu smo prvi put mogli vidjeti kompjutorske igre.

KSENIJA: To je bilo fantastično. Zahvaljujući Sferakonu gledali smo filmove koji se nigdje drugdje nisu prikazivali. Sjećam se i Gruđenovih tribina autogenog treninga. Mislim da su bile prve u gradu. U osamdesetima sam počela organizirati tribine za djecu i roditelje s jednom psihijatricom. Ona bi najprije razgovarala s djecom. Znala je uočiti problem, a zatim s roditeljima i nastavnicima razgovarati o tome kako bi ga mogli riješiti. To je bio jako lijep program za koji smo dobivali novac od ondašnjeg SIZ-a zdravstva.

MIRA: Meni će u pamćenju ostati Teatar u gostima i Relja Bašić i mnogi divni glumci.

BORIS: To je bilo zanimljivo razdoblje. Glumci Teatra u gostima morali su sve raditi, a nekad je i njihov tehničar morao uskakati u predstavu. Sjećam se da nam je Fabijan Šovagović izbušio rupu na bini kad je postavljao scenografiju i da sam bio silno ljutit. Ali sam se brzo ohladio. Sa svima sam uvijek bio u jako dobrom odnosu.

KSENIJA: Sjećam se Šerbedžije koji je isto često kod nas igrao.

MIRA: Najčešće sam radila školske abonmane koji su bili sastavljeni od kazališne i filmske cjeline i, koliko je bilo moguće, oslanjali su se na nastavu hrvatskog jezika i filmske kulture. Uvijek bismo prije projekcije filmova imali uvodno predavanje koje je držao ugledni filmski kritičar Vlado Vuković. A što se kazališta tiče, za svaku bih predstavu nastavnicima napisala što bi bilo dobro da se s djecom obradi prije, a što nakon predstave. To je bio vrlo koristan program jer mnoga djeca s tog područja nikad nisu bila u kazalištu.

DUBRAVKA: Za filmove je bio zadužen naš dragi kolega Đuka (Juraj) Lončarević. On je organizirao projekcije, tribine s književnicima, promocije knjiga. Filmovi su se prikazivali na šesnaestici i prije projekcije govorila bih djeci na što bi bilo dobro da obrate pozornost, upoznavala sam ih s filmskim elementima i filmskim stvaralaštvom te s glumcima i baš mi je bilo lijepo s njima raditi.

KSENIJA: Programe smo imali u svakoj mjesnoj za-

Ksenija Marec, treća slijeva

Boris Križman

Darko Crnčević

Dubravka Cvitković

jednici jer smo vodili računa o tome da se u svakom dijelu četvrti Peščenica - Žitnjak nešto događa.

BORIS: Kad je došao Štriga, u dvorani smo imali najbolju opremu za kinoprojeksijske. Procesor stereo *dolby surround* iznajmljivali smo Pulskom filmskom festivalu! Ali kak kino nije išlo, onda smo tu tehniku mijenjali za onu koja nam treba za kazalište.

MIRA: Bilo mi je drago kad je Štriga pokrenuo kazalište.

BORIS: Tada smo se Darko i ja potpuno posvetili obnovi dvorane – od centralnog grijanja, prozračivanja, učvršćivanja i tapeciranja stolaca. Bilo je mnogo poslova koje je trebalo odraditi da sve profunkcionira i da izgleda kao novo.

DARKO: Sjećam se da grijanje u dvorani nije radilo. Kad sam provjerio ventilaciju i izvukao filtre, skužio sam zašto je tako - nikada nisu bili čišćeni! Kada sam ih oprao, imali smo grijanje.

BORIS: S Darkićem sam radio i *foyer*. Sve što vidite je naš ručni rad – sve što je drveno i pofarbano, rasvjeta. Radili smo i rasvjetu za Koncertnu dvoranu. Skidali smo oplatu, provlačili žice kako bismo sami napravili regulator rasvjete sa šest kanala. Za mnoge sam predstave napravio i scenografiju jer nismo imali mnogo novca pa nam je bilo bolje uložiti ga u dobrog redatelja i glumce. Znao bih otići u HNK-ovo skladište gdje bih pronašao neku staru scenografiju koju bih raskucao i ponovno lijepio u nešto novo. Za Lojtricu smo išli na otpad gdje smo našli sve kaj nam treba.

DUBRAVKA: Kad nisam bila na terenu, najviše sam bila posvećena dramskim grupama i znam da sam kazalištem zarazila mnoge. Iako nisam vodila grupe, brinula sam se o svakom polazniku, bila sam u kontaktu s roditeljima, išla sam s njima na putovanja. Svu sam

U Centru su neko vrijeme bili: LADO, Zagrebačko kazalište mladih, Teatar u gostima, Scena Habunek HNK-a, Teatar u gostima, Škola Ane Maletić, Međunarodna smotra folkloru i mnogi drugi

djecu poznavala, bila sam na svakom satu, provjeravala dolaske. Brinula sam se za njih kao da su moja djeca. Bili smo kao obitelj. Pokrenula sam i Klub prijatelja umjetnosti gdje sam sedmaše i osmaše vodila na predstave u naše kazalište, nakon njih bismo razgovarali s glumcima o procesu rada i uopće o funkcioniranju kazališta. Posjećivali smo izložbe, koncerte, promocije knjiga, a u škole u *kvartu* dovodila sam mnoge ugledne književnike u sklopu programa koji sam pokrenula pod nazivom Susret s književnikom.

KSENIJA: Ja sam pokrenula plesne radionice, a vodila sam i socijalni program za djecu slabijega imovinskog statusa. Bilo nam je važno da ona mogu pohađati naše programe, plesne ili dramske radionice i tečajeve jezika bez plaćanja članarine.

DUBRAVKA: Imali smo i ljetni kampus za djecu koja su tijekom ljetnih praznika ostajala kod kuće. Nudili smo im razne radionice dramskoga, likovnoga i plesnog stvaralaštva i zanimanje za njih uvijek je bilo veliko. Prije početka ljeta uvijek bi me pitali hoćemo li i ove godine imati kampus. Redovito smo posjećivali i domove za starije u četvrti kojima smo nudili filmske, glazbene, kazališne i likovne programe. A u Centru sam vodila dramsku 55 plus, i tu sam isto uživala. Radili smo razne predstave, putovali smo, bili smo na festivalu amatera, baš je bilo zgodno. Sjećam se da smo postavili Čehovljeva „Medvjeda“, „Prosidbu“, kao i Shakespeareov „San ivanjske noći“. Postavljali smo i moje tekstove i baš smo se dobro zabavljali.

BORIS: Ja sam inače čovjek iz podruma. Svaki sam dan provjeravao je li kaj curi, je li zaštopan zahod, treba li kaj popraviti... Znam kak treba izgledati ozvučenje, koje mikrofone treba kupiti.

DARKO: To sad delam ja. Neko smo vrijeme Boris

i ja čak i računovodstvo vodili, išli smo na FINA-u i tak. Kaj se tona tiče, počeo sam s magnetofonskim trakama, pa kasete, pa CD-i, sad imamo aplikacije koje sam kupio baš za to.

BORIS: Bio sam voditelj tehnike, što je sad Darko, a uz to sam bio i predsjednik Sindikata i borio sam se za svoje ljude.

DARKO: Sjećam se da je Galerija Događanja imala reflektore od 300 W na šinama. Kad su bili uključeni, jako su pržili i jedan je dan izbio požar. To smo maknuli i kupili smo galerijsku rasvjetu i sad galerija ima rasvjetu kao mnogi muzeji. Počeo sam obnavljati reflektore. Najprije sam balonke zamijenio halogenkama, a sad me čeka nova generacija LED reflektora. Danas nakon mojih četrdeset godina mogu se pohvaliti da imamo 84 reflektora i da svaki reflektor ima svoj kanal.

MIRA: Na poslu sam bila sretna.

KSENIJA: Sada kada sam u mirovini, pohađam tečaj keramike. Makar živim u centru, i dalje odlazim na Pešću. Tamo me srce vuče.

BORIS: Doista smo bili vezani ko *familija*. I danas kad ovdje dođem, osjećam se kao da sam kod kuće i to mi je baš lijepo.

DUBRAVKA: Je, baš smo bili jedna obitelj.

DARKO: Ne znam koji posao nisam ovdje radio – od podruma do krova. Zato Centar doživljavam kao svoju kuću. Kak se ponašam kod kuće, tak se i tu ponašam. I sve što mi se u životu dogodilo, sve je povezano uz ovaj prostor. Meni je tu super i nakon četrdeset godina još sam tu i stalo mi je da sve funkcionira. Ove ćemo godine promijeniti daske na sceni jer su ove svoje odslužile. Ugrađujemo dizalo, radimo solarnu elektranu na krovu – posla uvijek ima. I previše. ◻

ŠTRIGINI ŠTIKLECI Sjećanja Tomislava Štrige, koji je KNAP-ov ravnatelj bio punih 20 godina, od 1996. do 2016.

Od dugova i zgrade koja samo iznajmljuje prostor do pune blagajne i bogatih nagrađivanih kulturnih sadržaja

Galerija Događanja bila je knjižara i papirnica, u predvorju se otvorio kafić, današnja blagajna bila je prodavaonica ženskog rublja... Počeo sam otkazivati te najmove i pokretati programe koji će Centru donositi novac

U nezahvalno poratno vrijeme, kada se za kulturu malo marilo, ravnatelj Centra kulture na Peščenici postaje glumac Tomislav Štriga. U dvadeset godina, od 1996. do 2016., mnogo je toga promijenio, obnovio, pokrenuo. Želja mu je od prvog dana bila da kultura na Pešči počne živjeti punim plućima. ●

PRVA PORUKA NA TELEFAKS – OPOMENA ZA PLIN!

Poslijeratna atmosfera te 1996. nije bila sklona kazalištu ni kulturi. Na poticaj tadašnjeg pročelnika za kulturu Mladena Čuture javio sam se na natječaj i prošao. Da sam znao što me čeka, vjerojatno to nikad ne bih učinio. Dočekalo me katastrofalno financijsko stanje. Za plin smo bili dužni 50.000 kuna, nije bilo novca za registraciju mog potpisa, ni za što. Polako smo skupljali novac i prvim smo novcem kupili telefaks. Nikad neću zaboraviti prvu poruku – kad je zazvonio, svi smo se okupili u računovodstvu i uzbuđeno čekali što će izaći. Preplavio nas je val razočaranja kada smo ugledali opomenu. Za plin.

Bila je strašna kriza. Petero je ljudi bilo na samofinanciranju i trebali smo zaraditi novac za njihove plaće. Bila je riječ o 800.000 kuna! Morali smo se snalaziti uz pomoć raznih trikova. Početkom devedesetih godina moja je prethodnica mnoge prostore Centra dala u najam. Galerija Događanja postala je knjižara i papirnica, u predvorju se otvorio kafić, današnja je blagajna bila prodavaonica ženskog rublja, na katu je bila autoškola, a na kraju hodnika tvrtka koja se bavila prodajom starih automobila. Iznajmljivali su se prostori Turističko-ugostiteljskoj školi, a godinama poslije i Židovskoj osnovnoj školi (danas Katoličkoj). Budući da neki najmoprimci nisu na vrijeme izvršavali svoje obveze, morao sam iznalaziti razne načine kako da naplatim dugove. U tome sam djelomično uspio.

Smetalo mi je što iznajmljujemo devedeset posto prostora, a mi nemamo gdje raditi. Zato sam počeo otkazivati najmove i pokretati programe koji će Centru donositi novac. Smatrao sam da plaću treba zaraditi vlastitim programima. I u tome sam uspio.

KINO NA IZDISAJU

Potkraj devedesetih pojavila su se multiplex kina koja su imala ekskluzivna prava za prikazivanje novih filmova. Naše kino, uz kino Studio i kino Studentskog centra, nije pripadalo kinematografima, a mimo njih nismo mogli doći do relevantnih naslova. Sjećam se da smo na premijeri „Puške za uspavlivanje“ Hrvoja Hribara imali samo četiri gledatelja. Šalili smo se poslije da smo dobro prošli jer je Studentski centar imao dva. O kinoindustriji nisam imao pojma, a pritom uz kinematografe nismo imali nikakvih izgleda. Zato sam ga odlučio prenamijeniti u kazališnu dvoranu.

NA POČETKU – KAO DA JE BOMBA PALA

Kada sam tek došao, Centar je izgledao strašno, kao da je bomba pala. Najprije sam zamolio dečke iz tehnike da okreće zidove. Godinu i pol nakon mog dolaska dobili smo novac za obnovu. Sjećam se da su se tijekom adaptacije u kanalima za ventilaciju zapalila zrnca prašine i došlo je do požara. Srećom da smo imali osiguranje pa smo novac od osiguranja uložili u grijanje u dvorani. Imali smo šest reflektora i dva projektora za emitiranje 35-mili-

Nekad su gotovo svi prostori bili u najmu, od videoteke, autoškole...

PROJEKT ZA ŠKOLOVANJE ROMSKE DJECE GRAD TADA NIJE PODRŽAO

Centar je uvijek bio povezan sa stanovnicima četvrti. Devedesetih je godina bilo malo računala u školama, a mi smo iznajmljivali dvije učionice voditeljima informatičkih radionica. Stoga smo se s njima dogovorili da održe besplatne tečajeve kompjutorskog opismenjavanja djeci kvartovskih škola. Tisuću djece prošlo je kroz taj program što nije zanemarivo. To je stvarno bio lijep posao.

Strašno mi je žao da Grad nije prepoznao naš projekt namijenjen školovanju romske djece. Htjeli smo napraviti pilot-projekt učenja hrvatskog jezika za predškolce. Imali smo jako dobre odnose s Romima. Surađivali smo s pet romskih udruga i njihovi su članovi podržali naše ideje. Mira Radovinović je s vanjskim suradnicima raspisala projekt, osmislili smo edukacije za djecu i učitelj(ice) koje bi se održavale u Centru i za to nismo trebali mnogo novca, oko 100.000 kuna. Dvije godine smo se s tim projektom prijavljivali na gradske natječa-

metarskih filmova. Dečki iz tehnike na čelu s Borisom Križmanom najprije su popravili sve reflektore koji ne rade, a zatim smo polako počeli nabavljati nove. Na kraju smo ih imali šezdeset. Zamolio sam Borisa Križmana da nabavi zvučnike koji će biti postavljeni na visinu između kazališnih i kinozvučnika, a imali smo *dolby sound surround*.

Budući da sam pet, šest godina igrao u Histrionima, pozvao sam „Krežijadu“ Zlatka Viteza kojom je svečano otvorena obnovljena dvorana. Na proslavi nakon izvedbe održao sam govor u kojemu sam izrazio svoju želju da Centar postane kulturni epicentar. Moja je vizija bila napraviti gradski centar s prepoznatljivim i vrijednim kulturnim programima. Poslije svečanog otvorenja nazvao me Zvonko Torjanac i pitao može li gostovati s predstavom „Gle, kako dan lijepo počinje?“ u kojoj je igrala Marija Kohn. Nakon toga, na nagovor tadašnjeg dekana Akademije dramske umjetnosti Vjerana Zuppe, u dvorani se desetak puta izvela i „Četvrta sestra“ Janusza Glowackog u režiji Ivica Boban koja je nastala u produkciji Dubrovačkih ljetnih igara na čelu s tadašnjim intendantom Ivicom Prlenderom. I onda smo napokon krenuli s vlastitom produkcijom. Znao sam da jedino ona može kazalištu dati prepoznatljiv umjetnički identitet.

je i nismo prošli. I to mi je strašno žao.

Drago mi je da smo na sve naše radionice besplatno uključivali djecu iz socijalno ugroženih obitelji koje žive u četvrti te da su stanovnici Peščenice Žitnjaka imali popust na sve naše predstave. Pokrenuli smo i projekt Dani Peščenice za koji se i danas osmišljava bogat i raznolik program. Na njemu javnosti pokazujemo rad svih naših radionica, a neko smo vrijeme imali i štandove na kojima su se predstavljale kvartovske udruge. Pokrenuo sam i projekt Volim Pešću te izdavanje časopisa Moj kvart u kojemu smo pisali o aktivnostima Centra, ali i o događanjima u cijeloj četvrti, objavljivali smo crtice iz prošlosti pojedinoga njegova dijela, objavljivali sjećanja istaknutih stanovnika, intervjuje s uglednim umjetnicima i slično. Jedne smo godine objavili i jedinstvenu kartu Peščenice na hrvatskom, engleskom i romskom jeziku. Na njoj smo naznačili sva mjesta gdje su nekoć bile tvornice i važna mjesta na Peščenici.

Kreativni tim predstave 'Postojani kositreni vojnik'

KAKO JE NASTALO KAZALIŠTE, A KAKO IME KNAP

U predvorju Centra bio je vječno zadimljen kafić u koji su zalazili dečki iz četvrti. Znao sam s njima popiti piće i razgovarati o tome što bi htjeli da im Centar nudi. Oni su mi jednoglasno rekli: „Hoćemo kazalište.“ To me je samo dodatno potaknulo u želji da ga i dobiju. Kazališna dvorana je nudila savršene uvjete za rad. Mi smo bili središte Kazališne scene zagrebačkog amaterizma, udomljivali smo amatere koji nisu imali prostor za pokuse. Smatrao sam da uz amatersku scenu građanima trebamo ponuditi i profesionalno kazalište. I tako smo ga počeli razvijati.

Što se samog imena tiče, padale su mi na pamet mnoge kratice. Jedna od njih bila je KANAKRAGRA, što bi značilo Kazalište na kraju grada. Sjećam se da mi je Vjeran Zuppa predložio kraticu TNP, prema uzoru na Theatre National Populaire, sa značenjem Teatar na periferiji ili Teatar na Peščenici. I to mi je pomoglo u odluci. Kazalište na Peščenici, Kazalište na periferiji, Kultura na Peščenici – sve to sadržava kratica KNAP. Njome se obuhvaća i širi kontekst stvaranja niskobudžetnih predstava *na knap*.

Stvarno smo bili mađioničari jer smo unatoč nedostatku novca uspjeli imati vlastitu produkciju. S time da smo na predstavu s četvero glumaca gledali kao ansambl predstavu. Kada nismo uspjeli dobiti ni kunu, onda smo se povezali s ostalim centrima za kulturu. Tako smo zajedno producirali predstavu „Punoglafka“ redatelja Marija Kovača koja je onda igrala u svakom centru. Budući da se predstava bavila problemima narkomanije, u Muzeju suvremene umjetnosti organizirali smo tribinu na kojoj je sudjelovao naš ugledni psihijatar Veljko Đorđević, što je bilo jako zanimljivo. Želio sam producirati predstavu s više ljudi, bez tenzija i pritisa, bez jako skućenog proračuna. No to mi se, nažalost, nije ostvarilo. Na kraju sam silno ponosan na to da je Kazalište KNAP tijekom mog mandata dobilo 37 nagrada i priznanja na raznim festivalima. To je stvarno velik uspjeh. Kazalište KNAP cijelom je Centru dao ono što sam i htio – vidljivost i prepoznatljivost u cijelom gradu, a i šire.

FOTO: DOMAGOJ TELIŠMAN

TREBALO JE BITI PREPOZNATLJIV

Centar je nudio mnogo radionica, posebice za djecu i mlade. Bile su tu dramske skupine Šamrleki i Teatar Gaudeamus, imali smo plesne grupe, likovne radionice za djecu i odrasle, tečajevе jezika. Prije mog dolaska prostor se iznajmljivao jednom profesoru gitare za tečaj, no ja sam mu se zahvalio na suradnji jer sam htio da taj tečaj preuzme Centar. Iako smo nudili različite programe, znao sam da se s radionicama ne može postići prepoznatljivost. Ona se postiže umjetnički relevantnim sadržajem, koji će ljude iz svih gradskih četvrti privući u Pešću. To smo dobili s kazalištem KNAP i Galerijom Događanja. Mnogi moje djelovanje u Centru vežu jedino uz osnivanje kazališta. Govorilo se: „Došao je glumac pa sad on hoće kazalište“. To nije istina. Nije bilo tako. Važan mi je bio Centar u cjelini, sa svim svojim programima.

Što se tiče Galerije, u početku nismo imali stručnog suradnika za likovnu djelatnost. Jedna od prvih izložbi koju sam organizirao bila je mladog, danas uglednog slikara Tomislava Buntaka. Kad sam zaposlio Gordana Orešića na mjesto stručnog suradnika za likovnu djelatnost, bio je zadužen za pozivanje umjetnika i postavljanje izložbi te vođenje likovnih radionica. Gordana je bio grafiter umjetničkog imena Gene i mi smo prvi u gradu imali radionicu i izložbu grafita. Tada to nitko nije imao. Nikad neću zaboraviti otvorenje te izložbe na kojemu se okupila široka lepeza ljudi: od intelektualaca do kreativnih klinaca u širokim hlačama. Super je bilo! Gordana nas je povezao s ostalim grafiterima i sjećam se da smo dobili dozvolu za rad na trima zgradama, ali suradnja sa stanařima nije bila uspješna pa smo se okrenuli školama i domovima za umirovljenike gdje se i danas oslikavaju zidovi.

KNAP je bio među pionirima urbane umjetnosti pa su tu, među ostalima, poznati grafiteri pronašli svoje mjesto za stvaranje

Slavlje nakon prve KNAP-ove profesionalne produkcije

VRIJEME ODLASKA: PONOSAN SAM ŠTO SAM IZA SEBE OSTAVIO NAJBOLJI CENTAR KULTURE U GRADU

Moj mandat u Centru KNAP trajao je dvadeset godina. U mirovinu sam otišao zadovoljan onime što sam ostavio iza sebe. A ostavio sam najbolji Centar za kulturu u gradu s mnogo dobrih projekata, kazalištem i onim što je najvažnije: novcem u blagajni. Kad sam odlazio, ostalo je 140.000 kuna gotovine, a uz to se još ubraja i novac od radionica te najma koji nam plaćaju glazbena i katolička škola. Moja namjera da Centar živi od svojih programa te da postane vidljivo i prepoznatljivo mjesto kulture se ostvarila, i na to sam silno ponosan.

KNAP 70.20 (1955-2025) KULTURA

70 godina kulturnih i obrazovnih programa za djecu, mlade, odrasle i treću životnu dob

1969. ustanova prerasta u Zavod za kulturu i obrazovanje unutar kojega djeluju: Škola za osnovno obrazovanje odraslih, Gimnazija (za odrasle) Tin Ljević, Muzička škola Zlatko Baloković te Centri: za kulturu, za učenje stranih jezika, za dopisno obrazovanje te za pomoć u učenju

u suradnji sa Zagrebačkom mljekarom otvoren je Centar za porodicu i domaćinstvo, kao i mliječni bar s ciljem širenje kulture potrošnje mlijeka i mliječnih proizvoda

1960. ustanova postaje Narodno sveučilište Peščenica

1995. ustanova mijenja naziv u Kulturni centar Peščenica

1967. zgrada dobiva veliku dvoranu za priredbe

Dani kulture na Pešči

1980. ustanova postaje Društveni dom Peščenica — u fokusu su programi u kulturi

Volim Pešću — preko 20 godina Peščenica je kvart prepoznatljiv po muralima poznatih hrvatskih street artista

vrijedne zidne dekoracije Mile Kumbatović i Otona Glihe i danas naglašavaju reprezentativne prilaze Koncertnoj i Kazališnoj dvorani KNAP

Pešča Chillout

misija ustanove glava osigurati kulturne i obrazovne sadržaje za rad

ustanova je opremljena najsuvremenijom opremom za rad i namještajem domaćih proizvođača — pojedini komadi još su u funkciji (radni stol i komoda u uredu ravnatelja, konferencijski stol te ugrađeni ormari u pojedinim uredima)

KNAP ima 4042 m² - 2293 m² površina je same zgrade, a 1749 m² površina je dvorišta s okućnicom

arhitek nadogradnja tada

plodne 80-e godine: kroz rad Centra realizirana niz skulptura u javnom prostoru, kao i oglasni stupovi u formi kišobrana

SKAZ i Festival zagrebačkih kazališnih amatera

Veliko umjetničko djelo Otona glihe proteže se i na prostor Galerije Događanja, no danas je taj dio 'sakriven' od očiju javnosti

Ovako je izgledao Park Malog princa 1987. godine, a danas je zahvaljujući KNAP-u i obnovljen

Za vrijeme mandata Anje Planinčić zgrada Centra energetski je obnovljena, a u obljetničkoj godini dobiva i solarne panele

25) 70 GODINA (2005-2025) 20 GODINA KAZALIŠTA U KVARTU RE NA PEŠČI

asila je:
brazovne
nike

u ustanovi se održavaju
razni seminari škole za
život, seminari estetskog
obrazovanja ili pak
predavanja o kulturnom
ponašanju i kulturnom
stanovanju

mozaik Mile Kumbatović prvi je
snažan vizualni znak pri ulazu u
Centar KNAP

8. 5. 1955. otvara se prvi Dom kulture
u Zagrebu, od 2015. ustanova dobiva
današnji naziv Centar kulture na
Peščenici — Centar KNAP

Kazalište KNAP s
vlastitom produkcijom
djeluje od 2005. godine.
Pokrenuo ga je tadašnji
ravnatelj, Tomislav Štriga

Oton Gliha trajno je obilježio Centar
KNAP svojim monumentalnim
mozaicima, od kojih je noseći Ritmovi
gromača

prva suvremeno opremljena
koncertna dvorana u Zagrebu, danas
Koncertna dvorana KNAP, otvorena
je 1973. godine

koncertna dvorana KNAP
ima 70 mjesta

3 učionice, 4 studija za plesne i
dramske radionice, 3 prostora za
likovne radionice, 9 ureda, galerijski
prostor od 39 m²

t Mladen Orlandini projektirao je sve
gradnje zgrade, u čemu ima podršku
ašnje ravnateljice Lili Antonijević

kazališna dvorana KNAP
ima 220 sjedećih mjesta
s foajeom

2021. godine ravnateljica Anja
Planinčić provodi energetska obnovu
zgrade i dvorišnog prostora, čime
Centar KNAP postaje prepoznatljivo,
osuvremenjeno mjesto kulture,
otvoreno i za nezavisnu scenu
u Gradu Zagrebu

n je „Kiparica Nada Orel dozvala je Malog princa
u Vidrićevu ulicu“ 19. 6. 1987. u 17 sati

dvorana za
ritmiku i ples

Galerija Događanja

Kazalište
KNAP

Music – Mission – Vision

Crta za beskra

Zgrada Centra KNAP sa stražnje strane, s Moslavačkog traga,
pruža pogled na koncertnu dvoranu FOTO: Marko Eregović

Mural na zidu stepeništa koji vodi do ureda zaposlenika
oslikao je umjetnik Boris Bare

KNAP-ove hit predstave redovno punu dvoranu, čak i one koje
su na repertoaru gotovo deset godina

NA DASKAMA KNAP-a Prvih dvadeset godina profesionalnog kazališta

'Zamišljam Lojtricu, Svinjarića i Vatroslavu kao male beskrvne duhiće koji tumaraju KNAP-om..!'

'Smisao života gospodina Lojtrice' postala je antologijska i najdugovječnija KNAP-ova predstava. Njome je proslavio deseti rođendan, a 2019. godine izvela se dvjestoti put

Kazalište na Peščenici (KNAP) pokrenuo je 2005. ravnatelj Centra Tomislav Štriga s namjerom da ono postane važno mjesto na kazališnoj karti grada Zagreba. Postavljanjem relevantnih naslova i pozivanjem uglednih kazališnih redatelja, poput Georgija Para, Ivica Boban ili Petra Večeka, te vrhunskih glumaca u tome je i uspio. Tijekom njegova mandata KNAP je dobio 37 nagrada na mnogim našim uglednim festivalima, a danas se za mnoge hitove, posebice one Borisa Kovačevića, traži karta više.

PRVA KNAP-ova PREDSTAVA

Prva stručna suradnica za kazališnu djelatnost bila je redateljica Aida Bukvić koja je ujedno režirala i prvu predstavu, komediju popularnog sarajevskog komičara i glumca „Što ćemo sad?“ Branka Đurića Đure. U njoj je zablistala tada mlada i vrlo perspektivna, danas vrlo uspješna glumica Nataša Janjić koju je Tomislav Štriga uočio u Maloj sceni gdje je već ostvarila vrlo zapažene uloge u predstavama „Cyrano“, „Dokaz“ (za ulogu Catherine nominirana je za Nagradu hrvatskog glumišta 2004. godine) i „Život puta 3“ (za ulogu Sonie nagrađena je Nagradom hrvatskog glumišta 2005. godine).

U komediji „Što ćemo sad?“ partner joj je bio vrhunski komičar, glumac kazališta Kerempuh Željko Königsknecht koji je tumačio profesionalnoga kazališnog redatelja, a ulogom amaterske glumice Nataša Janjić oduševila je prosudbenu komisiju na mnogim festivalima. Dobila je Nagradu hrvatskog glumišta za mladu glumicu do dvadeset i osam godina, Nagradu za najbolju mladu glumicu na Festivalu glumca i Nagradu „Sabrija Biser“ na Danima satire.

Kritičar *Vijenca* Igor Ružić nije pogledao premijeru, nego jednu od repriza koja se održala tijekom tjedna. Puna dvorana „svjedoči o tome da naziv Kazalište na Peščenici ima smisla i razloga“, zapisao je i zaključio: „Prvu samostalnu produkciju Kazališta na Pešče-

nici, ostvarenu bez elitističkih pretenzija, s jasnom namjerom i željom te nevelikim umjetničkim ambicijama, treba poduprijeti kao odgovor na komunalnu potrebu.“ (17. veljače 2005.)

ANTOLOGIJSKI I NAJDUGOVJEČNIJI LOJTRICA

„Ajmo raditi hrvatskog Monty Pythona“, predložio je ravnatelju Štrigi dramatičar i dramaturg Pavo

Marinković koji je došao na mjesto Aide Bukvić. Na suradnju su pozvali našeg najvećeg predstavnika montipajtonovske estetike, glumca i redatelja Sašu Anočića, kojega je zagrebačka publika upoznala u hit-predstavi Teatra Exit „To samo Bog zna“. Tako je 2006. nastala jedna od najboljih KNAP-ovih predstava „Smisao života gospodina Lojtrice“.

Makar je tada bio na početku svoje uspješne redateljske karijere,

Saša Anočić već je stvorio prepoznatljivu poetiku koja je balansirala na granici grotesknoga i tragičnoga, pretjerano karikaturnoga i mračnoga, razuzdano veseloga i pesimističnoga. Upravo je takav bio i Lojtrica - prvi dio Trilogije o gubitnicima (koja će poslije biti i objavljena). Gospodin Lojtrica, mali čovjek poput mnogih od nas, doznaje da ima smrtonosnu bolest koja će mu prije života oduzeti sve za što je vrijedilo živjeti: obitelj i posao. Pritom mu svaki korak otežava hladni, nehumani zdravstveni sustav kojemu je čovjek samo broj i kao takav potpuno nevažan.

„Napisao sam pola teksta u trećem razredu srednje škole dok sam se hranio na Monty Pythonu. Rakan Rushaidat se jako iznenadio na prvoj probi kad je dobio 40 kartica teksta. Inače je navikao raditi sa mnom da ne dobije ništa. Potom sam radio još neke improvizacije i tijekom rada sam nadopisao drugu polovicu i sklopio priču“, izjavio je u razgovoru za Nacional (5. svibnja 2006.) danas, nažalost, pokojni redatelj.

U ulozi gospodina Lojtrice briljirao je Rakan Rushaidat, a sjajni su bili i njegovi glumački partneri Živko Anočić i Radovan Ruždjak. Njihovi fizički i verbalni gegovi predstavu su povezivali s bliskom poetikom stripova i animiranih filmova. Publiku su njima nasmijava-

li, ostavljajući joj na kraju prilično gorak okus u ustima i nezaboravno kazališno iskustvo.

„Riječ je o jedinstvenom režijском i glumačkom postupku ismijavanja, samim time i nadilaženja gigantske političke nemoći“, napisala je kazališna kritičarka Nataša Govedić u Novom listu.

„To je vrhunska predstava koja se događa jednom u sto godina“, rekao nam je redatelj Boris Kovačević.

Predstava je nominirana na svakom festivalu, a najboljom je proglašena na 14. Festivalu glumca gdje je dobila nagradu „Fabijan Šovagović“. Rakan Rushaidat primio je nagradu za najboljeg glumca na 21. Danima satire te na 17. Marulićevim danima, sa Živkom Anočićem.

„Smisao života gospodina Lojtrice“ postala je antologijska i najdugovječnija KNAP-ova predstava. Njome je proslavio deseti rođendan, a 2019. godine izvedena je dvjestoti put. U razgovoru za portal Kritikaz, uoči 150. izvedbe, Radovan Ruždjak je rekao: „Zamišljam Lojtricu, Svinjarića i Vatroslavu kao male beskrvne duhiće koji tumaraju KNAP-om, čekajući da im udahnemo život na dva sata, a onda se s radošću stuše u nas... Volimo tu predstavu. A igrati je toliko dug nešto je kao vođenje dnevnika – pročitaš što si napisao na prvim stranicama pa ti bude malo smiješno što si nekad mislio da je važno i stvarno.“ (9. travnja 2018.)

Dvije godine nakon premijere Lojtrice Saša Anočić režirao je drugi dio Trilogije o gubitnicima „Niko i Ništ“ (2008.). Predstava međutim nije postigla uspjeh ni među kritikom, niti publikom.

POSLEDNJE PREDSTAVE VELIKANA GEORGIJA PARA

Georgij Paro je kao redatelj, pedagog i nositelj niza institucionalnih dužnosti oblikovao fizionomiju hrvatskoga kazališta druge polovine 20. stoljeća. Bio je sklon eksperimentima, tražio nove redateljske izraze, a njegove antologijske modernističke predstave utjecale su na mnoge naraštaje i na

Saša Anočić već je stvorio prepoznatljivu poetiku koja je balansirala na granici grotesknoga i tragičnoga, pretjerano karikaturnoga i mračnoga, razuzdano veseloga i pesimističnoga. Upravo je takav bio i 'Lojtrica'

U prvoj KNAP-ovoj predstavi 'A što ćemo sad?' zablistala je Nataša Janjić

REPERTOAR ZA DJECU ZAUSTAVILA BIROKRACIJA

U početku u KNAP-ovoj su produkciji podjednako nastajale predstave za odrasle i djecu. Za prvu predstavu za djecu odabran je popularni roman Zlatka Krilića „Veliki zavodnik“, koji je u suradnji s književnikom dramaturg Pavo Marinković, a režija je povjerena slovenskom redatelju Matjažu Latinu. U njoj su se istaknuli mladi glumci Marija Tadić, Lana Gojak, Luka Juričić i Damir Poljićak koji su tumačili osamnaest uloga. Kritičarka *Vijenca* Dubravka Lampalov pohvalila je KNAP-ov repertoarni potez zaključivši da je to „kazališni komad koji se ne ide gledati zbog lektire, nego radi užitka.“ (16. ožujka 2006.) Nekoliko nagrada na Naj, naj, naj festivalu dobile

su predstave „Postojani kositreni vojnik“ (2005.) Dore Ruždjak-Podolski te „Dječaci Pavlove ulice“ (2009.) Aide Bukvić, no unatoč uspjesima, s repertoarom za djecu moralo se odustati. Škole su, naime, mogle voditi svoje učenike samo u ona kazališta koja su bila upisana u Očevidnik pri Ministarstvu kulture, obrazovanja i športa. Za to je nužno bilo promijeniti Statut Centra. „Međutim osnivač i vlasnik KNAP-a Grad Zagreb odbio je napraviti tu izmjenu. Lokalni vlastodršci dali su mi do znanja da to neće proći. Rekli su mi da Zagreb ima već dovoljno kazališta. To je razlog zbog čega smo prestali raditi predstave za djecu“, objašnjava Tomislav Štriga.

'Smisao života gospodina Lojtrice' slovi za kultno djelo, a do svoje zadnje izvedbe imalo je krcatu dvoranu

'Play Harms ili sasvim obične besmislice' premijeru je imala usred pandemije

'Amateri' Borivoja Radakovića dirali su socijalno osjetljive teme

kazališni život naše zemlje.

Ravnatelj Tomislav Štriga pozvao ga je u KNAP i ponudio mu je novi dramski tekst Borivoja Radakovića „Dobitnik“ (2014.), završni dio trilogije o običnim ljudima koji u tranzicijskom vremenu pokušavaju pronaći svoje mjesto. Georgij Paro je pristao, okupio je vrhunske dramske umjetnike poput Žarka Potočnjaka koji je na 3. Bobijevim danima smijeha dobio nagradu za najboljeg glumca. U časopisu Centra Moj kvart prisjetio se rada na toj predstavi: „Pripreme i probe su gotovo bile jedan nijemi dijalog. Kao kada bi naš veliki dirigent Lovro Matačić stao pred orkestar i s dva-tri lagana pokreta u nekakvom *adaggu* svojim ogromnim rukama vodio orkestar do savršenstva. To je bila usporedba koja mi je pala na pamet dok smo radili 'Dobitnika'. Jedan gotovo ritualni odnos – i jedan od najljepših i najstalozjenijih poslova u kazalištu.“

Godinu poslije Žarko Potočnjak glumio je i u drugoj Parovoj predstavi na KNAP-u. Riječ je o komediji „Malo morgen“, praižvedbi crnohumornog satiričkog komada našeg vrsnog komediografa Nina Škrabe „Kockari ili malo morgen“. U njoj se istaknuo glumac Mladen

Vasary koji je svojim kreacijama ostavio snažan trag u hrvatskom glumištu, posebno u fizičkom teatru. „Glumačka kreativnost, koju je u predstavi demonstrirao Vasary, na današnjim je hrvatskim pozornicama rijetko viđena“, zapisao je kritičar Andrija Tunjić u Vijencu. (10. prosinca 2015.) Njegove glumačke transformacije (od primitivna tajkuna, nesposobna kompjuteraša, nogometnog menadžera do glumca čiju su profesiju redatelji degradirali) nagrađene su na 5. Bobijevim danima smijeha.

Mladen Vasary tumačio je glavnu ulogu i u komediji „Koltovi generala Pattona“ (2017.) te u posljednjoj satiri „Dobri čovjek Bažulek“ (2017.), spoju pučke zabavne groteske i vrhunske komedije, koja je nastala u koprodukciji s karlovačkim Gradskim kazalištem Zorin dom. Duhovitim i satiričkim kritikama društvene stvarnosti tandem Nino Škrabe i Georgij Paro publici Kazališta na Peščenici ponudili su,

Nino Škrabe i Georgij Paro publici Kazališta na Peščenici ponudili su vrhunsku scensku zabavu

kako je zapisao Andrija Tunjić, „vrhunska scensku zabavu.“

ISPJEŠNICE BORIVOJA RADAKOVIĆA

Uglednom piscu Borivoju Radakoviću Tomislav Štriga predložio je da napiše novi dramski tekst za KNAP, što je u repertoarnom smislu bio pun pogodak. „Ne zanima me HDZ, ni SDP, nego tristo tisuća nezaposlenih“, rekao mu je, a Radaković je u svojoj prepoznatljivoj crnohumornoj poetici napisao trilogiju „Kvart“ o ljudima na rubu egzistencije.

U komadu „Amateri“ antijunaci snimaju pornografski film kako bi se izvukli iz siromaštva. „Premda mračni u dijagnozi stvarnosti, 'Amateri' su duhovita i zabavna predstava koja još jednom dokazuje staru istinu: humor je moćno oružje u obrani od jada i osjećaja nemoći“, primijetila je kritičarka Jutarnjeg lista Iva Grujić. Režiju je Štriga povjerio našem velikanu Petru Večeku. Njome je trebao proslaviti četrdeset godina umjetničke karijere, no, nažalost, na dan premijere 18. prosinca 2010. je preminuo.

„Amateri“ su bili najnagrađivanija predstava 2011. godine. Na

„Amateri“ Petra Večeka bili su najnagrađivanija predstava 2011. godine

35. Danima satire nagrade „Zlatni smijeh“ primili su glumci Vilim Matula, Goran Grgić i Ranko Zidarić te pisac Borivoj Radaković. Predstava je osvojila nagradu za najbolju predstavu na 4. Gumbekovim danima, nominirana je i za Nagradu hrvatskog glumišta, a nju su primili Petra Dugandžić i Goran Grgić.

Petru Večeku na predstavi je asistirao redatelj Mario Kovač kojemu je povjeren drugi dio trilogije „Grupa“ (2012.) o šezdesetogodišnjim rokerima koji žele obnoviti band i bezuspješno vratiti nekadašnju slavu, ali i nadu u bolju budućnost. Njihov bijeg u garažu i u *rock'n'roll*, međutim, ne može ih spasiti od financijskih i obiteljskih problema niti im povratiti mladost. Borivoj Radaković je i za ovaj tekst nagrađen na 37. Danima satire, a nagradu je primila i Iva Visković za ulogu mlade pjevačice Maje. Sreten Mokrović, Ranko Zidarić i Ivica Zadro dobili su na tom festivalu priznanje za uvježbano i

dokazano glazbeno umijeće.

Treći dio trilogije „Kvart“ također je bio vrlo uspješan – riječ je o već spomenutom „Dobitniku“ u režiji Georgija Para.

HITIVI BORISA KOVAČEVIĆA

Boris Kovačević trinaest je godina bio viši stručni suradnik za profesionalnu i amatersku kazališnu scenu u Centru (2009. - 2022.), a nakon što je Tomislav Štriga otišao u mirovinu, sam je kreirao KNAP-ov repertoar.

„Često su dolazili redatelji, pisci ili glumci sa svojim prijedlozima, a ja sam birao ono što je za naš teatar prikladno. To znači komercijalno, a kvalitetno“, rekao je Kovačević.

I sam je radio takve predstave koje su i danas najprodavanije.

„Kako ubiti suprugu ili supruga bez suvišnih zašto“ Antonia Amurrija komedija je koja se izvodi već osam godina, a svaki put je rasprodana, kao i „Kod kuće je najgore“ Ephraima Kishona. Publika voli i Harmsov apsurd u „Play Harms ili sasvim obične besmislice“. Duhoviti tekstovi i sjajne glumačke bravure dvoje ili dvojice glumaca recept su za ove

„Kako ubiti suprugu ili supruga bez suvišnih zašto“ Antonia Amurrija komedija je koja se izvodi već osam godina, a svaki je put rasprodana, kao i „Kod kuće je najgore“ Ephraima Kishona

kazališne hitove. „To su sve knjige koje sam davno čitao kao zabavnu, a iznimno sceničnu literaturu koja na našim pozornicama nedostaje, posebice tekstovi o supružničkim odnosima. Zato sam ih odlučio uprizoriti“, skromno govori Boris. Turbulentan niz komičnih, dramatičnih i emotivnih zbivanja nudio je i tekst „Par-nepar“, komedija Billa Manhoffa, koja se također bavi Borisovom omiljenom temom muško-ženskih odnosa koji u ovom slučaju nisu bračni nego sustanarski.

Uz njegove uspješnice u KNAP-u je režirala i stručna suradnica, redateljica Morana Foretić komediju „Muškarci više vole plavuše“, pozornicu je otvorio mnogim kazališnim skupinama, a kad je 2022. odlazio u mirovinu bio je zadovoljan što je kolegi Igoru Weidlichu ostavio kazalište koje ima renome.

„Mislim da nas publika više ne doživljava kao neke *outsidere* s ruba grada, nego kao respektabilno kazalište. I to ne samo profesionalno, nego i amatersko. Zato smo se posljednjih godina više otvorili našoj raznolikoj nezavisnoj sceni čije predstave također oblikuju naš repertoar“, istaknuo je Kovačević. ●

INTERVJU Anja Planinčić, ravnateljica od 2017. do 2025.

Važno je bilo postati podrška umjetnicima, pogotovo mladima, ali i širom otvoriti vrata kvartu

Mnogo govori to da tijekom godine programe i aktivnosti Centra prođe više od 22.000 korisnika i posjetitelja, što ga čini jedinstvenim

Na čelu je KNAP-a posljednjih osam godina bila Anja Planinčić koja je sa svojim planom i programom započela važnu obnovu zgrade te zacrtala neke nove programske putove. Centar je počela voditi 2017., a prije toga vodila je Galeriju Događanja. Uoči odlaska iz KNAP-a, u ožujku ove godine, s Anjom Planinčić razgovaramo o tome koliko je zadovoljna razvojem ustanove u dva puna mandata.

● **Diplomirali ste kiparstvo na Akademiji likovnih umjetnosti, bili ste samostalna umjetnica, a potom voditeljica Galerije Događanja kojoj ste htjeli vratiti stari sjaj osamdesetih. U tome ste i uspjeli. Što vam je tada bilo najvažnije?**

S obzirom na to da sam nakon diplome djelovala kao samostalna umjetnica bila sam svjesna okolnosti s kojima se mladi autori susreću po završetku studija.

Stoga se moj rad u Centru na mjestu voditeljice Galerije usmjerio na pokretanje programa koji će afirmirati rad mladih umjetnika s jedne strane, dok će se s druge organizacijom izložbi renomiranih umjetnika graditi profil galerije koja je relevantno mjesto umjetničkog stvaralaštva. Uz takav pristup programu važna nam je bila i podrška umjetnicima, a posebno mladim, u organizacijskom i produkcijskom smislu, što je podrazumijevalo da galerija osigura osnovne uvjete za produkciju izložbe (stručni tekst, katalog te naknadu umjetniku za izlaganje).

To spominjem zato što se danas sve navedeno podrazumijeva, no prije petnaestak godina nije bilo tako i bio je potreban osjetan napor da se u to doba ostvare ovi uvjeti. Iz današnje perspektive mogu biti zadovoljna da smo Galeriju Događanja pozicionirali kao važan prostor otvoren umjetničkom stvaranju i istraživanju.

● **To vam je iskustvo pomoglo i u kasnijem vođenju Centra. Što vam je bio prioritet kad ste 2017. došli na njegovo čelo?**

Dolaskom na mjesto ravnateljice otvorio se prostor za razvoj programa, ali i ustanove u cjelini, na način koji sam smatrala razvojnim, a koji sam kao stručna suradnica vidjela, ali nisam imala prigodu dosegnuti.

Dolaskom na čelo ustanove prioritet je bio „otvoriti širom vrata“ i postati centar kulture u kvartu, u doslovnom smislu. Postati srce koje udara bilo kvarta, oko kojeg se događa život zajednice.

● **U KNAP-u smo upoznali mnogo mladih umjetnika i umjetnica te nezavisnih skupina i umjetničkih organizacija. Ponudili ste široku lepezu raznovrsnih programa. Na koje ste posebno ponosni?**

U posljednjih je osam godina Centar KNAP doživio značajne promjene. Od politike vođenja ustanove i razvoja programa do uređenja prostora.

Velik se iskorak u programskom smislu dogodio u trenutku kad smo krenuli s otvaranjem prostora nezavisnim umjetnicima i umjetničkim organizacijama koji su tražili prostor za rad i razvoj vlastitih projekata. Većinom su tu zajednicu činili plesači i nezavisne kazališne skupine, ali poslije su se prostorom počeli

FOTO: IVAN MIHALJEVIĆ / UNIMEDIA

CENTAR TREBA BITI DINAMIČAN I OTVOREN JAVNI PROSTOR NAMIJENJEN SVIM GRAĐANIMA I ZAJEDNICAMA

● **Kakva vam je bila vizija Centra kad ste došli na njegovo čelo?**

Smatram da Centar za kulturu treba biti dinamičan i otvoren javni prostor namijenjen svim građanima i zajednicama, mjesto susreta, razmjene ideja i druženja. Nositelj kulturnoga i društvenog života gradske četvrti. Mjesto koje okuplja stručnu i umjetničku zajednicu te podržava i potiče rad nezavisnih umjetnika i organizacija. To su bile moje vizije i ciljevi za razvoj ustanove koji su se tijekom osam godina i ostvarili.

Iz današnje perspektive mogu biti zadovoljna da smo Galeriju Događanja pozicionirali kao značajan prostor otvoren umjetničkom stvaranju i istraživanju

koristiti i drugi umjetnici. Takvim se pristupom KNAP pozicionirao među prve ustanove u Zagrebu koje su podržale rad nezavisne scene prostornom i logističkom podrškom.

Takvim smo suradnjama osnažili i vlastiti položaj, i u lokalnoj i u umjetničkoj zajednici. Povećali smo vidljivost i dostupnost programa najširoj publici, što znatno pridonosi razvoju nove publike.

Istodobno, uz snažan kazališni program koji čine predstave u vlastitoj produkciji, pokrenuta je platforma KNAP+ kojoj je cilj suradnjom s nezavisnim kazalištima i organizacijama osnažiti program Centra. Takva je suradnja ostvarena nizom većih i manjih kazališnih i plesnih organizacija, a repertoar Kazališta KNAP time je osjetno proširen. Obuhvaća predstave koje su namijenjene široj publici, ali i eksperimentalne izvedbe koje okupljaju užu stručnu zajednicu i

njeguju razvoj inovativnih smjerova u umjetničkom izrazu.

● **Naravno, to su još i drugi brojni programi u raznim djelatnostima Centra...**

Tako je, važno je istaknuti i razvoj glazbene djelatnosti koja je Centar KNAP pozicionirala kao jedno od važnijih mjesta koje njeguje razvoj suvremene glazbe kroz vlastiti festival *Music-Mission-Vision* i koji od samog početka ima međunarodni karakter te u Zagreb dovodi najeminentnija imena suvremene glazbe. Istodobno je glazbeni program komornih koncerata zaokupio pozornost građana te se u lokalnoj zajednici razvila redovna publika koncerata klasične glazbe.

Svakako je potrebno spomenuti program *Crta za beskraja* koji je pokrenut u znak sjećanja na prerano preminuloga vizualnog umjetnika i performerera Marijana Crtalića Crtu. Isto smo tako razvijali programe koji izlaze iz vlastitog prostora te čine kulturu dostupnu i onim skupinama koje nemaju mogućnost posjećivati programe u kulturnim institucijama.

Programi u zajednici okupljaju iznimno mnogo građana. Redovni programi radionica, manifestacija i ostalih aktivnosti Centar čine nezaobilaznim mjestom okupljanja u lokalnoj zajednici. Potrebno je spomenuti čvrste suradnje s lokalnim domovima umirovljenika i školama koji se kontinuirano provode niz godina. Tu je i suradnja s lokalnom samoupravom koja snažno podržava rad Centra posljednjih osam godina.

● **Koje biste projekte iz vašeg mandata koji povezuju umjetnike i zajednicu izdvojili?**

Centar je uvijek bio, a i danas jest, u intenzivnoj komunikaciji sa zajednicom. Svi programi koje Centar provodi odraz su te povezanosti. Dio programa, poput *Senior kluba*, ima i participativni moment jer sami korisnici sudjeluju u kreiranju programa. Riječ je o iznimno potrebnom programu koji okuplja korisnike treće životne dobi, zajednice koja je na rubu društvenog fokusa, a ovim i sličnim programima cilj je upravo pozitivne učinke, koje kultura može imati, usmjeriti na tu specifičnu skupinu građana. Nadalje, program *Volim Pešću*, koji se provodi više od dvadeset godina, također je rezultat uspješne suradnje i komunikacije s lokalnom zajednicom. Ova akcija svake godine u četvrt dovodi novog umjetnika ili umjetnicu koji oslikavaju zidne površine u javnom prostoru i tako potiču građane na interes za uličnu umjetnost. Niz je programa koji su usko povezani sa zajednicom jer KNAP-ovi djelatnici razvijaju programe osluškujući potrebe i interese najšireg kruga korisnika, ali je jednako tako, programima kazališne, likovne i glazbene djelatnosti, KNAP prepoznat i u stručnim umjetničkim zajednicama, što mu daje posebnu snagu i značenje na kulturnoj mapi grada Zagreba.

Teško je navesti sve što se u KNAP-u radilo u prošlom razdoblju, no mnogo nam govori to da tijekom godine programe i aktivnosti Centra prođe više od 22.000 korisnika i posjetitelja, što ga čini jedinstvenim. Posebno kada znamo da je publika KNAP-u vjerna, da se vraća i dolazi nova, također kada znamo da je

FOTO: VLADIMIRA SPLINDLER

Niz je programa koji su usko povezani sa zajednicom jer KNAP-ovi djelatnici razvijaju programe osluškujući potrebe i interese najšireg kruga korisnika, no jednako je tako programima kazališne, likovne i glazbene djelatnosti KNAP prepoznat i u stručnim umjetničkim zajednicama, što mu daje posebnu snagu i značenje na kulturnoj mapi grada Zagreba

publika raznolika, kako generacijski tako i interesom, što je ključna značajka svakog centra za kulturu koji djeluje u lokalnoj zajednici.

● **Uz raznovrsne programe uložili ste dosta i u infrastrukturu, u novu opremu i energetska obnavu.**

Posao ravnatelja obuhvaća cjelovitu brigu i odgovornost prema ustanovi koju vodi, stoga su ciljevi bili konstantno ulaganje u prostor i opremu s idejom pružanja što kvalitetnije usluge svim korisnicima kao i smanjivanje ekološkog otiska ulaganjima u obnovu zgrade.

Tijekom dvaju mandata kontinuirano se ulagalo u opremanje i održavanje. Centar KNAP može se pohvaliti dobrom tehničkom opremljenosti kao i kvalitetnim, urednim i održanim prostorom.

Velike su se promjene dogodile u infrastrukturi i opremanju zgrade. Centar KNAP prvi je i jedini centar za kulturu u gradu Zagrebu koji je potpuno energetski obnovljen. Naime tijekom 2020. i 2021. realizirana je obnova u sklopu projekta Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020., koji je financiran iz Europskog fonda za regionalni razvoj. U sklopu obnove postavljena je toplinska izolacija vanjske ovojnice i krova, nova stolarija te sustav grijanja i hlađenja. Do kraja godine na krovu Centra postaviti će se solarna elektrana u sklopu projekta Integrirane sunčane elektrane na zgradama javne namjene, koji, kao i energetska obnova, provodi Grad Zagreb.

Također, uz podršku lokalne samouprave, uređen je atrij Centra, a galerijski prostor je nakon više od 40 godina opremljen novom galerijskom rasvjetom. Važno je istaknuti da smo omogućili bolji pristup kazalištu osobama smanjene pokretljivosti te je sagrađen sanitarni čvor za osobe s invaliditetom, rekonstruirana je prilazna rampa koja sada zadovoljava propisane standarde te su u samoj kazališnoj dvorani osigurana posebna mjesta za osobe u invalidskim kolicima. K tome moramo nadodati realizaciju projekta ugradnje dizala na kat zgrade koji će omogućiti pristup koncertnoj dvorani i ostalim prostorima, a realizacija se planira tijekom 2025.

● **Ali to nije sve, je li tako?**

Uz sve navedeno potrebno je spomenuti i rekonstrukciju pozornice u kazališnoj dvorani, čime će kazalište, vjerujem, do jeseni ove godine, izvođačima i posjetiteljima poboljšati uvjete.

Ne treba zanemariti ni kontinuirano ulaganje u opremanje prostora. Uz redovno ulaganje u tehničku opremu, Centar se brine o uređenju interijera, tako je osvježen prostor kazališnog foajea koji se redovno koristi i kao prostor za dodatne aktivnosti poput druženja našeg *Senior kluba*.

Ususret sedamdesetoj obljetnici uređeni su i komunikacijski prostori koji mogu služiti za dodatnu prezentaciju programskih aktivnosti Centra, a važno je istaknuti da se sada u njima posebno ističu vrijedni zidni mozaici i zidne dekoracije Mile Kumbatović i Otona Glihe, za koje je Zavodu za zaštitu spomenika upućen zahtjev za njihovu zaštitu kao kulturnog dobra. Pripremili smo i idejno rješenje za novi prostor koji će osigurati otvoreni ured za umjetnike i istraživače, a KNAP-u dati novi identitet.

Također je važno istaknuti restauraciju koncertnog klavira koji sada umjetnicima pruža vrhunske uvjete, a publici jedinstveni doživljaj glazbe.

Sva su ta ulaganja u prošlih osam godina pridonijela pozicioniranju KNAP-a kao ustanove s visokim standardima koji omogućavaju kvalitetne uvjete za rad umjetnika kao i pristupačnoga i ugodnog mjesta za sve korisnike programa.

● **Što ćete iz KNAP-a najviše pamtiti?**

Centar KNAP ostavio je snažan otisak na moj profesionalni razvoj. Radom u KNAP-u, najprije kao više stručne suradnice, a poslije i kao ravnateljice, ušla sam u sve njegove pore. Naučila sam neizmerno mnogo, što me dijelom i oblikovalo kao osobu. Upoznala sam bezbroj predivnih ljudi, ostvarila vizije o kojima nisam ni sanjala kada sam se zaposlila 2009.

Centar KNAP pamtit ću kao mjesto koje ljude može učiniti sretnijima. ●

FOTO: IVAN MIHALJEVIĆ / UNIMEDIA

Dolaskom na čelo ustanove prioritet je bio „otvoriti širom vrata“ i postati centar kulture u četvrti, u doslovnom smislu. Postati srce koje udara bilo četvrti, oko kojeg se događa život zajednice

SKAZ Oaza za sve ljubitelje kazališne umjetnosti, od najmlađih do seniora

Mjesto gdje su amateri izrasli u profesionalce

Boris Kovačević trudio se da SKAZ bude presjek svega što u kazališnom amaterizmu u Zagrebu toga trena postoji

Zaljubljenici u kazalište diljem grada godinama se vesele SKAZ-u – Susretu kazališnih amatera Zagreba. Nekima je to jedina prigoda da prikažu predstavu, a gotovo svima to je jedini događaj koji prate profesionalci – stručna komisija koja je sastavljena od redatelja, glumaca i kazališnih kritičara. S njima analitično razgovaraju o svom radu i njegovu rezultatu. SKAZ je godinama vodila Zdenka Đerđ koja je imala uvid u cjelokupno amatersko stvaralaštvo u gradu, a kako bi mu podigla umjetničku razinu organizirala je seminare glume, režije, dramskog pisanja i dramske pedagogije koji su amaterima vodili vrsni kazališni umjetnici. Zauzimala se i za to da voditelji amaterskih skupina budu i prikladno plaćeni za svoj rad.

„Nastojala sam sve podići na profesionalnu razinu i negdje sam u tome uspjela, a negdje nisam. Bilo mi je uvijek važno da amaterima ponudimo najbolje – od prosudbene komisije do voditelja seminara“, rekla je Đerđ. Susreti su se počeli organizirati 1976. godine u raznim

gradskim prostorima, uglavnom u centrima za kulturu, pa se tako od početka održavao i na Peščenici. Desetak najboljih nastupalo je na festivalskom dijelu za koji je Zdenka Đerđ od 1981. do 1990. unajmljivala pozornicu Teatra ITD. Bilo joj je važno „da amateri nastupe u pravom kazalištu“.

Centar KNAP od 1995. potpuno preuzima organizaciju SKAZ-a i Festivala zagrebačkih kazališnih ama-

terera (FZKA), amaterima nudi svoju dvoranu i tehniku, a zahvaljujući Darku Crnčeviću mnogi su amateri mnogo naučili o tehničkom dijelu kazališne predstave, oblikovanju svjetla i tona.

Nakon Zdenke Đerđ trinaest je godina voditelj Zagrebačke scene kazališnih amatera bio Boris Kovačević koji se „trudio da SKAZ bude presjek svega što u kazališnom amaterizmu u Zagrebu tog trena postoji

bez obzira na dob izvođača, žanr ili stil izvedbe. Amateri su vrlo posvećeni u svojoj ljubavi prema kazalištu, a oni koji naginju eksperimentima donose nešto svježije i novo i stvaraju ozbiljno alternativno kazalište.“

Među najdugotrajnijim amaterskim skupinama su Pentravci koji ove godine obilježavaju tridesetu godišnjicu djelovanja, Kazalište Ivan Goran Kovačić i Učilište Zagrebačkog kazališta mladih na SKAZ-u sudjeluju od početka, a mnoge alternativne skupine na tom su se susretu predstavile drugima poput Theatre de femmes Anice Tomić i Le Cheval Olivera Frljića koji su danas ugledni redatelji s europskom karijerom.

Zapažene su bile i predstave budućih uspješnih redatelja Marija Kovača, Marina Blaževića, Marine Petković, Christiana Jean-Michela Jalževića i dr. Mnogo je i poznatih glumaca koji su prve uloge odigrali u amaterskim skupinama poput Gorana Bogdana, Jelene Veljače, Petre Kurtele, Maje Katić, Marka Makovičića...

Današnji ravnatelj KNAP-a Igor Weidlich također je „dijete SKAZ-a.“

Zanimljivo je da SKAZ-ovska predstava „Loptice“ iz 2003., danas pod drugim naslovom igra u profesionalnoj produkciji i već godinama gostuje diljem Hrvatske. Za tu je predstavu tada napisao tekst, režirao ju je i glumio u njoj. „Bilo je veselo tih dana. Na FZKA-u smo dobili jako dobre kritike i to mi je bio veliki vjetar u leđa da kao dramski pisac dospijem u profesionalne vode“, kaže Weidlich, koji je kao tinejdžer „trčkarao hodnicima Centra i upijao kazališnu vibraciju“.

Na Festivalu zagrebačkih kazališnih amatera najboljima se dodjeljuje „Daska koja život znači“ – nagrada za najbolju predstavu, glumca, glumicu, dramski tekst. Nedavno su se počela dodjeljivati i priznanja SKAZ-a – Daskica za najbolju dječju predstavu u cjelini, a od ove godine priznanje dobiva i najbolja predstava seniora.

SKAZ će iduću godinu napuniti pedeset, a njegova važnost nimalo ne jenjava. Štoviše, čekaju ga i brojne novosti. To je bilo i ostalo mjesto ugodnog druženja, oaza za sve koji istinski vole kazalište. ●

GAUDEAMUS Jedno od zaštitnih imena KNAP-a nastalo je 1978. godine

Uvijek avangardni i ispred svog vremena

Ivica Šimić, Nana Šojlev, Romana Rožić, Nina Kleflin i Robert Raponja – svi su oni bili voditelji ove kreativne skupine

Kazališni amaterizam Centar za kulturu Peščenica njeguje od kraja sedamdesetih godina, kada su dramske skupine vodili istaknuti kazališni pedagogi Đurđa Dević i Stjepan Pepeljnjak. Zanimanje djece i mladih za dramsko stvaralaštvo svake je godine raslo, a danas djeluje 15 dramskih skupina za različite uzraste. Među njima su Šamrleki, Ludus, Pokus, Hocus, Amaterija, Mala dramska, Mala dramonica, Lala Land Mini, Locus te dramska na engleskom T As Theatre.

„Najvažnije nam je oslušivati potrebe građana i ponuditi im ono što im u pojedinom trenutku najviše treba. Zato se broj dramskih grupa neprestano mijenja te iz godine u godinu raste, kao i njihova ponuda“, kaže viša stručna suradnica Morana Foretić koja je zadužena za organizaciju i rad dramskih grupa. Uz Šamrleke najstarija je skupina Teatar Gaudeamus. On je već desetljećima zaštitno ime KNAP-a.

Mikrobiologa, etnografa i svestranog kazališnog umjetnika Stjepana Pepeljnjaka ravnateljica Centra Vesna Kauzlaric pozvala je 1978. jer je poznavala njegov uspješan rad u kulturno-umjetničkom društvu „Resnik“. Okupio je studente s kojima je do ideje, teksta i predstave dolazio zajedničkim radom.

„Bili smo doista avangardni. Čak smo i klasiku radili u novom, tada smjelom ruhu. Išao sam za tim da svatko od glumaca ima ideju za koju se bori, da je uvjerljiv u istini i poruci koju šalje“, kazao je.

Budući da su članovi skupine bili studenti, ime joj je dao prema studentskoj himni. U svom radu inzistirao je na kulturi scenskog govora, a u njegovim se predstavama „pjevalo i plesalo, puštali su se video-ulomci ili slajdovi. To je bilo vrijeme s naglašenom uporabom rekvizita, pokreta, slike i svjetlosnih efekata.“

Za prvu predstavu „Sretni dani“ (1978.) glazbu je komponirao i pjevao Krešimir Blažević, osnivač po-

Predstava 'M.A.R.Š.' pokazuje da Gaudeamus ne gubi kreativno i britko preispitivanje društveno relevantnih tema

pularnog benda Animatori koji je napisao tekst za predstavu „Istina i laž“. Ivšićeva „Daha“ za Pepeljnjaka je bio „nov i otkačen tekst i kao takav potpuno primjeren za naš teatar.“, a živo se sjeća „Pomoćnika“ Toma Greinera (1980.) kada su „prijedili pravi šou za publiku jer smo je zatrpavali gomilom smeća kojom su se potom ljudi po gledalištu nabacivali. Predstava o mafiji i otpadu bi i

danas bila vrlo aktualna.“

Godine 1982. Teatar Gaudeamus prepustio je drugim voditeljima, sretan što su oni nastavili njegovim dobro utabanim stazama kazališnog istraživanja.

Stručna suradnica Dubravka Cvitković nakon Stjepana Pepeljnjaka pozivala je razne voditelje, mahom studente kazališne režije ili nekadašnje polaznike skupine.

Osamdesetih bili su to Ivica Šimić, Nana Šojlev, Romana Rožić, Nina Kleflin i Robert Raponja. U devedesetima s mladima rade studentice režije Vera Lončar i Vedrana Vrhovnik, redatelj Lawrence Kiru, Gavelin glumac Siniša Ružić, a najviše nagrada tih su godina dobile predstave Davora Paviše koji je najprije bio član skupine, a potom i njezin voditelj. To su „Fizičari“, „Quiz“ i „Elmer“.

U novom tisućljeću posebno će se pamtili vodstvo kazališne pedagoginje Rebecce Agić koja je napravila mnogo uspješnih i nagrađenih predstava poput „Molimo ugasite mobitele“, „Gluha svadba“, „Doktor Wong“. Filip Vrbanec dobio je nagradu za najboljeg glumca na 24. Festivalu zagrebačkih kazališnih amatera u „Kralju kiše“ Filipa Žuleca, koja je proglašena najboljom predstavom, a nakon Rebecčina odlaska upravo Filip Vrbanec nastavlja voditi Teatar G i postizati nove uspjehe. ●

Mural na Borongajskoj ulici u sklopu programa Volim Pešču realiziran je sa Školom za grafiku, dizajn i medijsku produkciju

'Never grow up' novi je mural Tee Jurišić

URBANA KULTURA Od street arta do break dancea – izlazilo se iz okvira Centra

Neizbrisiv trag u kvartu

Godine 2001. na inicijativu i u organizaciji Kulturnog centra Peščenica dvadesetak uglednih grafitera oslikavalo je više tisuća četvornih metara zidnih površina na rotoru u Savskom gaju

Grafiti su se na Pešči legalno pojavili potkraj devedesetih godina kada je ravnatelj Centra Tomislav Štriga na suradnju pozvao grafitere. Radionice grafitu 2000-tih je počeo voditi Gordan Orešić, poznati *writer* Gene.

„Klinci su dolazili iz cijeloga grada i vladalo je veliko zanimanje za njih. Htio sam da ozbiljno shvate taj posao pa sam ih podjednako učio teoriju i praksu“, prisjeća se Orešić koji je, ponekad sam, a nekad sa svojim polaznicima oslikavao zidove Centra i kao voditelj Galerije Događanja organizirao izložbe.

PRVI KORACI SVJETSKIH PRVAKA

Na Pešču su s grafiterima došli i plesači urbanog plesa. Voditelji plesne skupine Megablast, ugledni brejkeri Gordan i Siniša Križaj, vodili su radionice *break dancea* i *hip hopa*. Megablast više nije na Peščenici, ali Centar KNAP i danas njeguje ovaj urbani plesni stil te mnoga djeca uče od legendi koje su svoje prve plesne korake napravili upravo u KNAP-u. Na primjer, naš najbolji brejker Luka Anaković upravo je na Gordanovoj radionici počeo učiti prve korake. Tada mu je bilo samo šest godina, a danas osvaja titule svjetskog prvaka i vodi radionice u Centru.

Početak tisućljeća neizostavni su bili i koncerti na kojima su nastupali mnogi DJ-i, svirao se *rap* i *hip hop*.

Prve legalne površine, koje su mogli oslikavati odabrani umjetnici (*Hall of Fame*), bile su na zgradi Centra, potom i škola u četvrti, a veliki je događaj bio 2001. kada je, na inicijativu i u organizaciji Kulturnog centra Peščenica, dvadesetak uglednih grafitera oslikavalo više tisuća četvornih metara zidnih površina na rotoru u Savskom gaju. To je bio velik događaj, ne samo

Na inicijativu KNAP-a grafiteri su oslikavali prostor kod rotora

U Centru su stasali neki od danas najpoznatijih breakera

za grafiti scenu, nego i za Zagreb popraćen koncertima uglednih DJ-a i nastupima plesnih skupina urbanih plesova. Nakon *Rotor Hall of Famea*, koji je ostao najveći gradski prostor za oslikavanje, dobivale su se dozvole za manje površine, poput Atomskog skloništa u Folnegovićevu naselju.

Mnogi *street art* umjetnici dolazili su na Pešču i stanovnike upoznavali s urbanom kulturom koja će u četvrti ostaviti snažan vizualni pečat. Likovno-urbana akcija koja je obilježila četvrt nazvana je *Volim Pešču*. Gordan Orešić se kao *writer* više zauzimao za crtanje grafitu, specifičnu urbanu likovnu umjetnost koja se bavi imenom autora kao temom, gdje su kreativnost i stil vidljivi u modificiranju slova kojima je ime prikazano. Nakon njegova odlaska Galeriju Događanja počinje voditi Anja Planinčić koja je akciju *Volim Pešču* usmjeravala prema muralima.

PREPOZNTLJIVA ČETVRT IZ VOLIM PEŠČU

Ugledni domaći i strani umjetnici slikali su na zidovima Centra, ali i škola – u početku OŠ Frana Krste Frankopana i OŠ Dobriše Cesarića, a posljednjih godina OŠ Petra Preradovića. Jedan od njih je legenda zagrebačke grafiti scene Lunar, koji je nekad slikao sam, a nekad zajedno sa ZETS-om i uglednim gostima iz Sjedinjenih Država (SUB-om) i

Japana (NDEC-om).

U samo dva tjedna *street art* umjetnik Lonac naslikao je prvog *Time catchera* na pročelju Centra (2011.). Prepoznatljiv lik dječaka sa satovima poslije će se pojaviti na mnogim zidovima, i to ne samo u Zagrebu. Marin Mimica snimao je cijeli proces rada, a zahvaljujući tome o Loncu se pročulo izvan granica naše zemlje. Tako mu je Kulturni centar Peščenica otvorio vrata svjetske karijere. Anja Planinčić neke je umjetnike izravno pozivala, a neke birala putem natječaja.

Tako je 2010. odabrano 13 umjetnika koji su oslikavali stupove ulične rasvjete u Ivanićgradskoj ulici. Nastavno na akciju *Volim Pešču*, Centar KNAP je objavio fotomnogografiju „Street/Art/Zagreb, ulična umjetnost u Zagrebu“ (2016.) u kojoj je autorica Anja Planinčić sabrala vrijedna djela ulične umjetnosti u razdoblju od 2000. do 2015. te je tako zabilježila razvoj *street arta* u Zagrebu. „Bila je to prva i u tom trenutku jedina tiskana knjiga o grafitima i muralima“, napominje.

U sklopu akcije *Volim Pešču* nastali su mnogi vrijedni murali istaknutih *street art* umjetnika i umjetnica, zahvaljujući kojima možemo vidjeti različite estetike – neki su skloniji fotorealizmu, a drugi ilustraciji ili stripovskom pristupu. Ta je akcija ostavila vrlo vrijednu galeriju na otvorenom s djelima najvažnijih umjetnika grafiti scene danas – uz navedene moramo spomenuti i Borisa Baretu, Zvonimira Haramiju, Cheza, Modula koji je radio zajedno s umjetnicom iz Srbije TKV, PekmezMed, Hanu Tintor, grupu ZID (Krešimir Golubić, Max Jurišić).

Ove je godine veliki mural na fasadi OŠ Petra Preradovića naslikala glasovita umjetnica svjetske karijere Tea Jurišić. Na njemu se prikazuje pračka transformirana u ljuljačku. Tom je slikom simbolički, edukativno i angažirano približila djeci temu nenasilja.

Djeca i mladi danas se pridružuju akciji *Volim Pešču* pa su tako ove godine učenici Škole za grafiku, dizajn i medijsku produkciju izrađivali mural na Borongajskoj cesti prema idejnom rješenju učenice Sare Domazet, odabranom na školskom likovnom natječaju. Mural „Džungla“ dug 22 metra, slikali su u sklopu predmeta Vizualne komunikacije i Osnove crtanja. Budući da Škola ove godine obilježava 130, a KNAP 70 godina rada, izrada tog murala bila je dio slavljeničkog programa obiju ustanova. Voditeljice projekta bile su profesorica Marija Vuletić iz Škole za grafiku i dizajn te viša stručna suradnica Ana Mušćet iz Centra KNAP, a slikanje s učenicima mentorirala je umjetnica Hana Tintor.

Zahvaljujući akciji *Volim Pešču*, koja iz godine u godinu umjetničkim djelima uljepšava zidove, Peščenica je stekla identitet urbane četvrti, prepoznatljive po svojoj uličnoj galeriji murala, posebice Volovčica. ●

KNAP URONJEN U GLAZBU Centar je ugostio neka od najvećih imena domaće scene

'Fantastična atmosfera i predivan ugođaj!'

Prva suvremeno opremljena koncertna dvorana u Zagrebu otvorena je 1973.

Otkako je otvorena Koncertna dvorana 1973. godine, prva suvremeno opremljena koncertna dvorana u Zagrebu, glazba je neizostavni sadržaj Centra, a o njegovu se programu godinama brinula viša stručna suradnica Ksenija Marec: „Većina glazbenika javljala nam se sama, a imali smo dobru suradnju i s profesorima Glazbene škole Zlatka Balokovića te s Muzičkom omladinom.“

Muziciralo se i u drugim prostorima Centra, posebice u dvorištu ispred zgrade gdje su često nastupale mlade rock i pop grupe, a poslije i jazz sastavi te DJ-

i. Otkako je glazbenu djelatnost preuzela pijanistica Gaja Vukelić (2018.), koncerti se sustavno promišljaju i pokreću se prepoznatljiviji ciklusi, važni za cjelokupnu kulturnu ponudu Grada.

GLAZBENI KNAP

Glazbeni Knap ugostio je neka od najvećih imena domaće glazbene scene, od kojih su mnogi i međunarodno prepoznati poput Aljoše Jurinića i Lovre Pogorelića. Trio Aliquot svoj je prvi koncert održao u tom ciklusu, a nastupili su i Kalamos kvintet, Trio Ecovacion, Zagrebački kvartet i Zagrebački solisti. Iako je nezahvalno izdvajati, od solista valja spomenuti nastupe Renate Pokupić, Marije Pavlović i Julie Gubajdullina.

Ciklus je, napominje Gaja Vukelić, „osmišljen s primarnim ciljem da se lokalnoj publici omo-

Koncert Aljoše Jurinića

gući pristup glazbenom programu najviše kvalitete, bez naplate ulaznica, a istodobno da se Koncertna dvorana profilira kao mjesto na kojemu će mladi glazbenici, od kojih neki s međunarodnim rezultatima, nagradama i nastupima, imati 'svoj prostor' za slobodno

umjetničko izražavanje.“

Pokrenuto je i nekoliko glazbenih projekata kao što je *Knapanje* (koji je 2019. i 2021. bio dio Muzičkog biennala Zagreb), *ArtBy-Knap* (kao dio Artupunktura Turističke zajednice grada Zagreba 2023.) te *Pešča ChillOUT*.

PEŠČA CHILLOUT

Raznovrsni koncerti važan su dio projekta *Pešča ChillOUT* koji je pokrenut 2019. godine. Okosnicu projekta čini glazbeni program raznovrsnih glazbenih žanrova, od klasike, *jazza* i *bluesa*, do izvedbe tradicionalne glazbe u modernom aranžmanu. Tako su na prvom *Pešča ChillOUT*-u svirali DJ Stankoff i jazz trio Jazzoleptic, potom članovi Kvarteta Turangalila, a pored Doma za starije osobe Park nastupio je jazz sastav Maja's Jazz Enthusiasm. Upravo je taj

koncert, organiziran u suradnji s Domom, predstavio osnovnu ideju projekta, a to je socijalna uključenost i povezivanje lokalne zajednice pomno odabranim programom i lokacijom. U suradnji s Gradskom četvrti Peščenica - Žitnjak Knap je organizirao i koncert kulturne grupe ELEMENTAL (2024.) na tržnici na Volovčici koji je izazvao veliko zanimanje građana. „Fantastična atmosfera, sjajan bend i predivan ugođaj! Ovo je pravi primjer kako kultura može doći u naš kvart i približiti se ljudima“, komentirala je za medije jedna posjetiteljica, a prema novinaru portala Grade moj projekt *Pešča ChillOUT* „uspješno je započeo svoju misiju – donijeti radost i kulturne sadržaje u četvrti gdje se susjedi mogu okupiti, opustiti i zajedno uživati u umjetnosti i glazbi.“

RASPLESANI CENTAR Plesni studio danas ima više od 15 grupa

Pokretom 'osvajaju' osnovne i srednje škole

'Ples se koristi kao alat za izgradnju osobnih i društvenih kompetencija, pomažući djeci i mladima da izgrade bolje odnose, samopouzdanje i emocionalnu stabilnost u formativnim godinama', ističe Kristina Krtnanjek

U Knap-u se pleše od kraja sedamdesetih godina prošlog stoljeća kada je radionice ritmike pokrenula stručna suradnica Ksenija Marec. Pozvala je sjajnu plesačicu Studija za suvremeni ples Gordanu Omeragić-Mestenagić (danas Horvat Mahne) koja je vodila plesne grupe za predškolce, osmoškolce i mlade, a plesna rekreacija nudila se i odraslima. „Odaziv je stvarno bio nevjerojatan“, sjetila se tih dana Gordana, „ples je bio popularan i tražen.“ Nakon njezina odlaska grupe je, početkom osamdesetih, nastavila voditi vrsna plesačica Studija Bosiljka Vujović Mažuran koja je u Centru stekla prvo voditeljsko iskustvo za koje će danas reći: „Bila sam silno mlada. Oni su učili od mene i ja od njih.“ Nakon njezina odlaska mnoge su plesačice i plesači tog našeg profesionalnog suvremenoplesnog ansambla bili voditelji, primjerice Sanja Dević i Branko Banković, Desanka Virant i dr.

Završne produkcije prikazivali bi u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, nastupali su na svim prigodnim programima Centra, često i vani u dvorištu, a putovali su i na plesne festivale za djecu i mlade. Polaznici i danas često sudjeluju na plesnim susretima TREPS na kojima imaju prigodu pokazati svoj rad pred stručnim povjerenstvom, a osim toga danas dva puta na godinu nastupaju na velikoj pozornici Kazališta Knap u sklopu produkcija Plesnog studija Knap.

Plesna djelatnost od 2010. vodi viša stručna suradnica Kristina Krtnanjek koja je plesni studio obogatila raznim programima za djecu, mlade i odrasle. Pokrenula je klasični balet za djecu i odrasle, radionice *Body Creation Dance*, *Body and Mind dance*, *Afro dance*, radionice društvenih plesova i salse.

„Budući da plešem odmalena, unijela sam u plesni studio sve ono što mi ples znači: strast, disciplinu, kreativnost i osjećaj pripadnosti. Djecu i mlade ne učimo samo

plesati, nego i kako biti dio zajednice, kako rasti, izražavati se i biti svoji. To je temelj na kojem i danas gradimo našu plesnu priču“, kaže Krtnanjek.

Plesni studio danas ima više od 15 grupa, a rad u njima temelji se na suvremenim pedagoškim metodama i pristupu koji jednaku važnost daju umjetničkom, emocionalnom i socijalnom aspektu plesa. Mladi polaznici uz to što plešu, organizirano odlaze na profesionalne plesne predstave i festivale, te tako plesni studio odgaja publiku koja cijeni umjetnost pokreta.

VAŽNI PROJEKTI NA PLESNIM VALOVIMA

Plesne radionice organiziraju se i u osnovnim i srednjim školama na Pešči u sklopu projekata koje je osmislila Kri-

stina Krtnanjek. Jedan od njih je *Plesni valovi* koji povezuje ples, obrazovanje, zdravlje i psihološku podršku. Svjesni velikog problema današnjice, ovisnosti o pametnim telefonima, psiholozi mladima drže predavanja o važnosti ravnoteže između aktivnosti i druženja u stvarnom životu i onom u digitalnom svijetu, a plesači ih potiču na uključivanje u kvalitetne *offline* aktivnosti. Uz njih edukaciju im drže i fizioterapeuti, a projekt se prati i edukativnim tiskanim materijalima razvijenim u suradnji sa stručnjacima. Sve su aktivnosti besplatne, a plesna umjetnost je zahvaljujući *Plesnim valovima* stigla do djece koja pohađaju škole u udaljenim gradskim četvrtima. Tamo je ujedno i najveća koncentracija romske populacije te se ovim projektom želi pridonijeti i lakšoj socijalnoj asimilaciji.

„Nevjerojatno je gledati koliko su djeca iznenađena i oduševljena kad prvi put u životu osmisle i otplišu vlastitu koreografiju. U tim trenucima nestaje nervoza, nesigurnost i digitalna ovisnost, a pojavljuju se osmijesi, uzbuđenje, iskrena povezanost i ono nešto što zovem povratak na 'ljudske tvorničke postavke'. Ples donosi istinsku sreću, spontanu radost i serotonin, i to se osjeti u svakom pokretu“, kaže autorica projekta Kristina Krtnanjek.

Uz Plesne valove treba izdvojiti i projekt *Osnazi se plesom* koji se, u suradnji sa Školom suvremenog plesa Ane Maletić, provodio od 2022. do 2024. godine. U sklopu inicijative HURTOK na njemu su sudjelovali i ukrajinski mališani kojima je ples pružio prostor za izražavanje, oporavak i sigurnost u novoj sredini. U sklopu projekta Zaplešimo zajedno učenici osnovnih i srednjih škola uče plesati društvene plesove, a taj program, napominje Kristina Krtnanjek, „koristi ples kao alat za izgradnju osobnih i društvenih kompetencija, pomažući djeci i mladima da izgrade bolje odnose, samopouzdanje i emocionalnu stabilnost u formativnim godinama.“ A to je cilj cjelokupne plesne djelatnosti u Knap-u.

MALI PRINC Prostor koji je osmislila Nada Orel 80-ih lani dobio izložbu, a za obljetnicu KNAP-a još više

Inicijativa uz potporu Grada parku vratila sjaj

Veliku ulogu su imali i stanovnici gradske četvrti koji su prepoznali važnost parka i njegova uređenja

Park Malog princa, koji je osamdesetih godina s djecom stvarala i osmišljavala umjetnica Nada Orel, godinama je bio zapušten. Kako bi građane podsjetila na njegovu ljepotu i važnost, stručna suradnica Ana-Marija Senfner prošle je godine u Galeriji Događanja organizirala izložbu o povijesti parka na kojoj su se mogle vidjeti nekadašnje fotografije te presjek suvremenog stanja parka i skulptura. „Važan dio izložbe su i razmišljanja građana o parku“,

napominje Senfner, „do čijeg uvida sam došla kroz razgovore s prolaznicima i stanovnicima“. U želji da što više posjetitelja vidi taj jedinstveni primjer umjetnosti u javnom prostoru i da se očuva sjećanje na važnu umjetničku akciju, izložba je postavljena na polukatu Centra.

„Izložba je zamišljena kao jedan od koraka prema valorizaciji parka, ne samo iz perspektive šire, nego i stručne javnosti, konkretno povijesno umjetničke perspektive i prepoznavanje parka kao relevantnog prostora u umjetničkoj i kulturnoj povijesti Grada“, objašnjava Ana-Marija Senfner, koja je inicirala i obnovu parka. Prijavila je projekt obnove na gradski pilot-natječaj „Daj prijedlog za bolji kvart“, koji se provodio tijekom 2024. godine u četiri gradske četvrti participativnim budžetira-

njem. Putem KNAP-ove internet-ske stranice pozvala je stanovnike Pešče da se aktivno uključe i da svojim glasom podrže projekt. I uspjela je. Projekt obnove parka izabran je kao jedan od tri koji se financiraju kroz planove komunalnih aktivnosti Vijeća gradskih četvrti.

Zahvaljujući tome ponovno možemo vidjeti puteljke oblikovane u krakove zvijezde koji su godinama bili neprimjetni, počupana je trava oko skulptura i izmješteni su koševi koji su narušavali vizualni doživljaj parka. U planu je i postavljanje cvjetnih gredica zvjezdastih oblika koje su originalno bile tamo i nekoliko drugih zahvata. Parku Malog princa polako se vraća stari sjaj, a stanovnici pritom ponovno mogu boraviti na atraktivnom mjestu koje podiže kvalitetu njihova života u četvrti. ●

LIKOVNI KLUB Crtanje i slikanje, kiparstvo i keramika – za sve generacije

Frane Radak mentorira polaznike u KNAP-u još od osamdesetih

Slike nastale na Likovnom klubu mogu se vidjeti na završnim izložbama koje se svake godine održavaju u sklopu programa Dana kulture na Pešči

U Centru KNAP održavaju se likovne radionice za djecu, mlade i odrasle – crtanje i slikanje, kiparstvo i keramika. Voditelji su radionica akademski umjetnici među kojima se ponajviše ističe voditelj Likovnog kluba Frane Radak. „Vodim ovaj fantastični slikarski klub jer to je moj život. Promijenio sam nekoliko ravnatelja, a ostao sam vjeran Centru jer me je on formirao kao profesora, kao osobu i zavolio sam sve ljude s kojima sam radio. Djelatnici Centra svih ovih godina bili su silno susretljivi i organizirani i pružili su nam odlične uvjete za rad“, kaže Radak.

Radak je preuzeo vodstvo Kluba nakon slikara Vladimira Žezline, a svojim polaznicima daje punu slobodu. „Najvažnije je da slijede sebe, no ja ih ipak usmjeravam i vodim, analiziram njihove radove i potičem ih da likovno razmišljaju“, dodaje.

Upoznavši Radaka kao mlada povjesničarka umjetnosti, nekadašnja stručna suradnica Vedrana Kršinić će zapisati da je, „zašla u jedan izgrađen, analitičan, promišljen i koherentan likovni svijet udaljen od bučne prepoznatljivosti trendovskih kretanja. Bila sam fascinirana njegovom upornom postupnošću, analizom i strogo individualnom pristupu svakom učeniku.“

Takav je bio osamdesetih i ostao je do danas. On se nije mijenjao, mijenjao je samo ljude s kojima je radio, a neki ne propuštaju njegove radionice već dvadeset godina. Profesor Radak velik im je i svestran učitelj, bogatog znanja i iskustva, ali i prijatelj s kojim slave sve prigode i koji ih bodri da budu beskompromisni.

„Slikarstvo je naš svijet. Volimo ga. Ono neprestano nosi nova iznenađenja i nova uzbuđenja. Mi tražimo svoje boje, svoju formu i nešto što nismo prije otkrili. To je najvažnije. Ja im budim znatiželju. Slikarska znatiželja mora biti

na prvom mjestu“, ističe ovaj umjetnik.

Za svoje slikarstvo kaže: „Veliki sam borac za ravnotežu, za dobro slikarstvo. Pomalo sam klasičan slikar, slikar prirode, cvijeća, pogleda iz atelijera, slikar sam jednostavnih stvari.“

Slike nastale na Likovnom klubu mogu se vidjeti na završnim izložbama Likovnog studija Centra KNAP koje se svake godine održavaju u sklopu programa Dana kulture na Pešči. Polaznici su izlagali radove i u gradskim knjižnicama te drugim mjestima. Koordinatorica Likovnog studija u KNAP-u trenutačno je Ana-Marija Senfner. ●

SENIOR KLUB

Treća dob sama 'kroji' program po svojoj mjeri

Centar KNAP i udruga umirovljenika s Peščenice Hoćemo pokrenuli su 2023. godine *Senior klub* s ciljem stvaranja mjesta susreta, razmjene ideja i iskustva. Od tada se seniori iz četvrti utorkom okupljaju u Centru i sami kroje program u kojemu žele sudjelovati. „Shvatili smo da su seniori skupina koja nije u fokusu društva, pomalo na margini, a istodobno su puni iskustva, znanja i još životne energije. Zato smo pokrenuli *Senior klub*“, objašnjava pokretačica projekta, bivša ravnateljica Centra Anja Planinčić.

Program kluba je raznolik – ponekad dolaze liječnici s kojima razgovaraju o zdravlju, katkada im stručnjaci govore o socijalnim pravima umirovljenika, a nekada je tema razgovora umjetnost. Putopisci su držali putopisna predavanja, izrađivali su šalove i darove, a uz kreativne, imali su i radionice tjeļovježbe za treću dob. Veselo i ugodno druženje zna biti popraćeno i glazbenim programom.

„Starije osobe imaju verbalnu potporu mnogih institucija, ali stvarnu, opipljivu na području Peščenice - Žitnjak, jedino je pružio KNAP. I osobe koje odlaskom u mirovinu gube jedno poznato okruženje dobile su prigodu da sebe nađu u *Senior klubu*. Klub svojim temama nije rezerviran samo za starije (svi su dobro došli) ali nama najviše znači! Hvala KNAP-u što ne gleda kroz nas, nego u nas i vodi nas ispruženih ruku dobrodošlice!“ napominje koordinatorica programa, umirovljenica Milenka Šekoranja. ●

PROGRAM VIZUALNE KULTURE Novi smjer Galerije Događanja kreće s obljetnicom KNAP-a

Od 'svježeg' identiteta do arhiva na Wikipediji

Novost je i to da su se katalogi izložbi počeli tiskati na tri jezika, uz hrvatski i engleski, na romani čhibu - romskom jeziku

Galerija Događanja u obljetničkoj godini krenula je novim smjerom. Multi-medijska umjetnica Ana Mušćet (koja je vodi od 2024.) osmislila je Program vizualne kulture koji ujedinjuje više disciplina i interaktivnih sadržaja. Izložbeni program počeo se najavljivati i predstavljati na društvenim mrežama uz popularno stručne tekstove mlade likovne kritičarke Ivane Završki koji povezuju temu aktualne izložbe s društvenim ili gradskim kontekstom. Pokrenut je podcast „Noćna straža“ kojemu je cilj doznati ono što je dosad bilo prešućeno. U prvoj epizodi, na primjer, naša ugledna grafička dizajnerica Sanja Bachrach Krištofić razgovarala je s umjetnikom Ivanom Fijolićem, a spomenuta umjetnica angažirana je i u projektu Studija održiva znanja kojem je cilj arhiv Galerije Događanja podići u trajni virtualni arhiv Wikipedije.

U skorijoj je budućnosti Ani

Cilj je da Program vizualne kulture postane referentna platforma za vizualnu kulturu u gradu

Mušćet namjera na Facebooku i web-stranici Galerije Događanja, koja je upravo u izradi, objavljuvati tekstove domaćih i stranih teoretičara, otvarati javne pozive, uspostavljati međuinstitucionalne nacionalne i međunarodne suradnje, pratiti rad domaćih i stranih umjetnika, povezivati nezavisnu

scenu i tržišni sektor.

Novost je i to da su se katalogi izložbi počeli tiskati na tri jezika, uz hrvatski i engleski, na romani čhibu; romskom jeziku, zahvaljujući suradnji s profesorom s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, dr. sc. Ljatifom Demirovom. Ana Mušćet uspostavila je i suradnju

s Majom Grubišić, urednicom glasila romske nacionalne manjine Phralipenom, u kojem od idućeg broja možemo pratiti novu trajnu rubriku u kulturi koja nosi naziv Galerije Događanja, a u planu je i suradnja s Udrugom žena Romkinja koju vodi aktivistkinja Ramiza Memendi.

„Osnovni mi je cilj promocija romske kulture, uvođenje nove publike u polje suvremene umjetnosti, adresiranje jedne zajednice koja je izgradila karakter Peščenice, a koja je za nas nevidljiva i o kojoj ne znamo ili ništa ili pak jako malo“, kaže Ana Mušćet i najavljuje predavanja na temu romske estetike.

Uz to Galerija Događanja nositelj je novog projekta uređenja novog prostora za zajednički rad, promocije, druženje i kulturne suradnje, a preuređenje jedne od učionica potpisuje arhitektonski dvojac Ivanišević.

„Novi vizualni identitet s potpisom dizajnerskog kolektiva OAZA, nova urednička politika tekstualnog sadržaja za katalog i društvene mreže, otvaranje novog prostora za zajednički rad, osiguravanje medijske i programske podrške u suradnji sa Zabrij Radiom naglasci su Galerije Događanja za 2025. godinu“, ističe Ana Mušćet. ●

PRIČA PRIJE RUČKA

Subotnji ritual za najmlađe s Peščenice

Subotnja prijepodneva na Moslavačkom trgu ili u KNAP-u već su godinama rezervirana za najmlađe — i to na radost i djece i roditelja. Program *Priča prije ručka* postao je nezaobilazan ritual za obitelji s Peščenice, donoseći toplinu, maštu i zajedništvo u srca svih okupljenih. Kad sunce grije, priče oživljavaju na klupama parka, a u hladnijim danima sele se u sigurnost i udobnost Kulturnog centra KNAP. Glavna pripovjedačica, Morana Foretić, svojim pričama redovito uspijeva razveseliti djecu, ali i podsjetiti odrasle na čaroliju pripovijedanja.

„U četiri godine postojanja ovo je omiljeni program obiteljima s djecom. Svi volimo taj projekt. Ponekad se znam probuditi loše volje, ali kad im ispričam priču i vidim veselje na dječjim licima, ful sam sretna jer znam da to što radim ima smisla. I to me silno ispunjava“, kaže Foretić čije riječi najbolje oslikavaju vrijednost ove male tradicije. ●

DASKE KOJE ŽIVOT ZNAČE Domaći autori, rezidencije i snažna produkcija

Samo kvalitetno i bez elitizma

U želji da se afirmira domaće komediografsko pismo, otvoreni su javni pozivi za nove tekstove te se tako pružila jednaka prigoda i mladim i afirmiranim autorima

Dramatičar, dramaturg i novinar Igor Weidlich nastavio je, nakon Borisa Kovačevića, voditi kazalište čvrsto utabanim stazama. Javljaju mu se dramski, plesni i cirkuski umjetnici sa sve bogatije nezavisne scene koji u dvorani na Peščenici nalaze prostor za izvedbe, a novost je da je unaprijedio i rezidencije pa u prostorima Centra, oni odabrani, mogu stvarati u sklopu programa KNAP+.

„KNAP je uvijek davao i daje platformu mladim produkcijama koje tek moraju 'stasati'. Suradnja s nezavisnom kazališnom scenom i otvorenost za nove projekte ostaju jedna od temeljnih misli vodilja našeg kazališta, imajući u vidu pružanje mogućnosti umjetnicima bez 'svoje' scene da predstave svoj rad zajednici“, ističe Weidlich. U želji da afirmira domaće komediografsko pismo, otvorio je javne pozive za nove dramske tekstove te tako pružio jednaku prigodu i mladim i afirmiranim autorima. „Danas je poseban izazov nasmijati ljude, ali natjerati ih da razmišljaju. Meni osobno nema ljepšeg prizora nego kad vidim ljude da nasmijani izlaze iz dvorane i aktivno razgovaraju o onome što su gledali“, dodaje.

Prvu je predstavu u svom mandatu stručnog suradnika za kazalište Weidli-

Domagoj Nižić i Ana Uršula Najev

ch povjerio redateljici Tihani Strmečki koja je uprizorila autorsku romantičnu komediju Dore Delbianco „Iza paravana“ s vrhunskim glumcima Katarinom Baban i Vladimirom Posavcem Tušekom. Redatelj Robert Bošković postavio je autorsku komediju Leona Zrilea „Dok nas inteligencija ne rastavi“ o vrlo aktualnoj temi umjetne inteligencije i njezina utjecaja na bračni par u krizi koji su tumačili Ana Uršula Najev i Domagoj Nižić. Maja Šubarić Mahmuljin na portalu generacija.hr istaknula je da se danas mnogi mogu u tom komadu prepoznati, a pohvalila je promišljenu režiju, pregršt humora, zanimljiv zaplet i dobre glumce.

„Gledatelji se ne smiju podejnjivati“, kaže Weidlich koji im želi ponuditi kva-

litetan, a ne elitistički sadržaj. Dodaje da „kad jednom netko doživi kazalište i pronađe svoj omiljeni žanr, taj i ostaje. Publika nam mora doći zato što tu želi biti, a ne zato jer ih nastojimo privući. Na kulturnjacima je zadaća da pokažu kazalište kao sočniju i dugoročno isplativiju verziju kreativne stvarnosti“.

Kazalište KNAP otvorilo se i osobama s problemima sluha te pojedine predstave izvodi uz prevoditelje znakovnog jezika. „Inkluzivno kazalište ima svoje mjesto na Peščenici“, ističe Weidlich koji kazališne programe, u sklopu projekta *U znaku KNAP-a*, nudi osobama koje inače ne mogu pratiti predstave. „Želimo ujedno senzibilizirati i educirati širu publiku o teškoćama osoba sa slušnim problemima te o njihovim izazovima u društvu i lokalnoj zajednici jer imaju prigodu gledati predstavu na način na koji je gledaju i osobe koje ne čuju.“ Projektom su trenutačno obuhvaćene dvije predstave – „Kod kuće je najgore“ i „Kako ubiti suprugu ili supruga bez suvišnih zašto“, a u KNAP-u su još na repertoaru i „PLAY HARMS ili sasvim obične besmislice“, „Iza paravana“ i „Dok nas inteligencija ne rastavi“. Režijska palica nove produkcije u 2025. ponovo je povjerena Borisu Kovačeviću. ●

MUSIC-MISSION-VISION Inovativan pristup glazbi uz Dane suvremenog muziciranja

Note domaćih i stranih virtuoza na našoj sceni

Gosti festivala bili su i Else Ensemble iz Njemačke, saksofonistica Asya Fateyeva, violončelist Matthew Barley...

Centar KNAP pokretač je i domaćin važnoga međunarodnoga glazbenog festivala Music – Mission - Vision (MMV) – Dani suvremenog muziciranja. Osmislila ga je 2019. viša stručna suradnica Gaja Vukelić sa željom da publici ponudi koncerte na kojima će čuti rjeđe izvođena djela skladatelja 20. i 21. stoljeća, kao i nova djela hrvatskih autora. Htjela je da festival bude glazbena platforma koncerata i glazbenih susreta studenata muzičkih akademija, mladih glazbenika na početku karijere i međunarodno priznatih hrvatskih i inozemnih umjetnika s osnovnim ciljem promidžbe suvremene glazbene umjetnosti.

„Glavna misao vodilja projekta je međugeneracijska suradnja domaćih i inozemnih glazbenih umjetnika. A njegova je svrha spajanje iskustava i novih ideja u izvođenju suvremene glazbe i njezinoj prezentaciji, i to što široj publici na što privlačniji i zanimljiviji način“, ističe Gaja Vukelić. Na prvom su festivalu nastupali naši nagradivani umjetnici Mia Elezović, Bruno Philipp, Goran Tudor, Ivan Batoš, Vlatka Peljhan i kvartet Papandopulo te komorni ansambli sastavljeni od studenata muzičkih akademija iz Hrvatske.

Od novih djela izvele su se praiizvedbe naših sklada-

telja Alena Kljaića i Krešimira Klarića, a ususret festivalu publika je mogla uživati u koncertu gitarista Ericka Quijade iz Meksika. Na šestom festivalu, primjerice, ansambl Acoustic project praiizveo je djela Dubravka Palanovića (koji je kontrabasist u ansamblu) i Frana Đurovića, a čula su se i nova djela Matthewa Barleya, Helene Skljarov, Dore Remenar, Tamare Laverman, Juraja Marka Žerovnika, Krešimira Klarića, Nine Petrović, Mladena Tarbuka i Ivana Božičevića.

Uz domaće glazbenike i skladatelje gosti festivala bili su i vrhunski inozemni umjetnici pa su, primjerice, nastupili Else Ensemble iz Njemačke, virtuoza saksofonistica Asya Fateyeva, britanski violončelist Matthew Barley, britanski pijanist Rolf Hind te vrhunski gudački kvartet iz Finske Kamus kvartet. Nizozemac Thorwald Jorgensen početkom ove godine održao je našim skladateljima radionicu teremina te će jedna od skladbi biti dio programa ovogodišnjeg izdanja. Festival je postao poznat po inovativnom pristupu glazbi i danas predstavlja važan i prepoznatljiv kulturni događaj u Zagrebu i šire, koji pridonosi obogaćivanju glazbene scene.

Budući da je ulazak besplatan, široj publici omogućuje pristup suvremenoj i novoj glazbi. Ususret 5. izdanju festivala te uz podršku voditeljice festivala, skladateljica Helena Skljarov osnovala je novi ansambl za suvremenu glazbu, Serious Ensemble Zagreb, sastavljen od istaknutih akademskih muzičara, skladatelja i instrumentalista, mlade generacije, koji je ujedno i rezidencijalni ansambl festivala od 2023. godine. ●

CRTA ZA BESKRAJ Eksperimentalna platforma koja pomiče granice performansa i zajedništva

Festival posvećen Crti prerastao u tradiciju

Viša stručna suradnica Morana Foretić, u suradnji s kustosicom Ivanom Meštrov, 2018. godine pokrenula je eksperimentalni program *Kustoske platforme: Performativne studije slučaja*, koji je namijenjen edukaciji mladih izvedbenih umjetnika u području suvremene performativne prakse. U sklopu tog programa sudjelovao je istaknuti vizualni umjetnik Marijan Crtalić Crta koji je svojim radom ostavio dubok trag u domaćem umjetničkom krajolik. Crta je više puta izlagao i u Galeriji Događanja gdje je postavio svoju posljednju samostalnu izložbu *Sanjam kako sanjam da ne sanjam*.

Želja mu je bila pokrenuti festival koji bi okupljao performere različitih umjetničkih izraza i generacija, a želja mu se ostvarila posthumno 2022. godine, kada je bila prva *Crta za beskraj*. Festival je posvećen Crtaliću i njegovoj ostavštini, a zamišljen je kao platforma za afirmaciju mladih autora u području izvedbenih i vizualnih umjetnosti. Već prva edicija, jednostavna i tematski usmjerena na paradokse umrežavanja, te pretapanje intimnog u javno u digitalnoj eri, otvorila je prostor za preispitivanje subjektivnosti i zajedničkog stvaranja.

„Zanimalo nas je kako se kroz performativno stvaraju prostori za nove subjektivnosti, istraživanja, razmjene i solidarizacije kroz radove šestero mladih umjetnica i umjetnika na različitim lokacijama“, prisjetila se viša stručna suradnica, pokretačica festivala Morana Foretić.

Već se sljedeće godine festival proširio na dva dana i okupio umjetnike različitih generacija među kojima su bile istaknute umjetnice poput Vlaste Delimar i Vesne Stilinović koje su izvele performans/predstavu *Prema dostojanstvu starenja*, posvećenu seksualnosti u trećoj životnoj dobi. Uz izvedbe važnu ulogu imaju i izložbeni

Crta je više puta izlagao i u Galeriji Događanja gdje je postavio svoju posljednju samostalnu izložbu 'Sanjam kako sanjam da ne sanjam'

i instalacijski programi, posebice oni posvećeni Crti, koji iz godine u godinu oblikuju njegovi kolege i prijatelji. Tako su nastali radovi Sandra Đukića, Jelene Remetin i Davora Mezaka, dok su Tin Dožić i Jasmin Mahmić prikupili zvukove i vizualne materijale iz devastirane Željezare Sisak – prostora koji je Crta kritički istraživao u sklopu svog dugogodišnjeg projekta *Željezara*.

Festival kontinuirano uključuje i mlade snage – studente prve godine Umjetničke akademije u Osijeku, studente kompozicije i klavira na Muzičkoj akademiji u Zagrebu, kao i studente ALU iz Zagreba te Likovne akademije u Splitu. Tematika izdanja 2023. godine, *Ritualni smrti i ljubavi*, okupila je čak dvadeset i dvoje umjetnika.

„To je jedan *feel good* program, pomalo neformalan, kakav je uostalom bio i sam Crta“, napominje Foretić, dodajući kako je cilj festivala, osim okupljanja umjetnika, otvaranje „prozorčića“ u suvremenu umjetnost korisnicima Centra KNAP i lokalnoj zajednici.

„Festival promiče ideju da suvremena umjetnost nije bauk, nego može biti istodobno kontemplativna i zabavna“, dodaje.

U četiri godine postojanja *Crta za beskraj* izrasla je u važno središte hrvatskog performansa, platformu suvremene izvedbene i vizualne umjetnosti, kao i prostor susreta između mladih talenata i etabliranih autora poput Vlaste Delimar, Slavena Tolja, Žaka Valente i mnogih drugih.

U povodu 70. obljetnice Centra KNAP Vlasta Delimar evocirala je sjećanja na performans koji je osamdesetih izvela upravo u Galeriji Događanja, pod znakovitim nazivom *Kaj bumo loše živjeli* – kao još jedan dokaz kako se sjećanja i suvremenost prirodno isprepleću na ovom iznimnom festivalu. ●

KNAP JE MENEI...

KNAP nam je otvorio prostor suradnje za smjerove koje obrazujemo u školi u kontekstu produkcije plakata, videa i drugih sadržaja, te je uvijek nesebično ustupao svoje prostore za različita događanja. KNAP nam je dugogodišnji prijatelj i partner i sigurni smo da će to i ostati.
MISLAV PAPEC, ravnatelj Škole za grafiku, dizajn i medijsku produkciju

FOTO: IVAN MIHALJAVIC/UNIMEDIA

S obzirom na to da sam odrastao na Peščenici i da je KNAP bio prva kazališna dvorana koju sam redovito pohadao sa školom i s obitelji, mogu nedvojbeno reći da je za mene to nulta točka zaraze kazališnim virusom koji me neizlječivo „trese“ dandanas i vjerojatno doživotno!
MARIO KOVAČ, redatelj

Za mene je Centar KNAP mjesto u koje dolazim i odlazim s osmijehom. KNAP je kazalište na kojem se osjećam „kao doma“.
TIN SEDLAR, glumac

Kazalište KNAP temeljno je bilo kino u koje sam odlazio jer sam stanovao u susjedstvu. Stoga sam u dvorani u kojoj je nekad bilo kino priredio premijeru filma „Pješakov gambit“ (ekranizaciju istoimene knjige čiji se sadržaj događa na Volovčici), koji sam jednim dijelom i snimio na pozornici današnjeg kazališta KNAP, a u kojem su glavne uloge igrala djeca iz škole preko ceste.
BORIS GREINER, dizajner

Meni je Centar KNAP krug koji sam otvorio kao dijete koje je, sa zvijezdama u očima, prvi put stalo na kazališne daske. Krug koji sam zatvorio mnogo godina poslije preuzevši svoju prvu dramsku grupu, malene glumce kojima sam imao prigodu prvi pokazati put da i sami stanu na te iste daske.
DENIS BOSAK, glumac

Centar KNAP je za mene podržavajuće mjesto za nezavisnu scenu Grada Zagreba i šire koje je vrlo važno za sve umjetnike koji djeluju na toj sceni.
ŽAK VALENTA, plesač i koreograf

KNAP je mjesto mog ponovnog rođenja. U trenu kad sam htjela odustati od glume, stigao je poziv iz KNAP-a. U predstavi „Amateri“ morala sam se obračunati sa svojim strahovima, sramom, kočnicama, a uloga Stele pomogla mi je da upoznam dijelove svoje neotkrivene glumačke osobnosti. KNAP je tren od kojeg postajem neka nova glumica i izrazito mu se dirljivo vratiti prvom autorskom predstavom „Nikome ni riječi“ nakon 15 godina.
PETRA DUGANDŽIĆ, glumica

Željko Jerman i ja imali smo sitotiskarsku radionicu pa smo često surađivali s Centrom, dizajnirali smo i tiskali pozivnice, plakate, letke, razne materijale. Za nas je osamdesetih to bilo kulturno mjesto na kojemu se morao pojaviti svaki umjetnik koji drži do sebe. To je bila mistična, magična scena koja je privlačila publiku i na svim je programima bilo mnogo ljudi. Svakom je umjetniku bilo važno biti prisutan na toj sceni i izlagati u Galeriji Događanja.
VLASTA DELIMAR, likovna umjetnica i performerica

Meni je KNAP mnogo više od kulturnog centra. To je mjesto gdje su se moje strasti prema umjetnosti i kulturi počele razvijati. Kao bivšem polazniku, KNAP mi je omogućio da učim, rastem i upoznam nevjerojatne ljude, a sada, kao trenutačni voditelj, osjećam duboku povezanost s tim prostorom. KNAP za mene znači smijeh, znanje, pozitivnu energiju i kulturni izraz.
LUKA ANAKOVIĆ, plesač

KNAP je mjesto gdje sam imala priliku i slobodu izbrusiti zanat. KNAP je savršen primjer toga kako bi kulturni centar velegrada trebao izgledati, mjesto gdje se susreće baš cijela zajednica - djeca znojnih lica nakon plesa, umirovljenici prijavih ruku od slikanja, umjetnici svih disciplina, performerica, rekreativni vježbači, mlade nade, umorni roditelji, psi koji čekaju vlasnike, kreativci svih vrsta... Baš pravi dragulj kulturnog života grada, uvijek tako otvoren, topao i živ.
MARTA KREŠIĆ, plesna pedagoginja i plesačica

Bilo mi je veliko zadovoljstvo odsvirati koncert u dvorani u kojoj sam prvi put u životu nastupio u Zagrebu, a to je bilo prije 45 godina... poput vremeplova. Čak je i program bio sličan; tada sam, među ostalim, svirao *Šest lakih varijacija*, a sada velebne *Diabelli varijacije* Ludwiga van Beethovena. Čestitke na 70. obljetnici!
LOVRO POGORELIĆ, pijanist

Centar za kulturu na Peščenici - naš KNAP - duša je našega kvarta. Mjesto na kojemu naši klinci upijaju prve zrake umjetnosti. Glazba, ples, slikarstvo, slovo i riječ - sve je tu u srcu Pešče.
ALEKSANDRA FUNES BUČAR, novinarka

Nastup u ciklusu Glazbeni Knap pružio nam je pozornicu na kojoj smo mogli udahnuti život našem prvom zajedničkom programu. Prvi smo se put predstavili kao Trio Aliquot u sastavu Jadranke Gašparović, Nataše Antoniazza i Mije Elezović. Za nas je to značio novi početak zajedničkog muziciranja.
NATAŠA ANTONIAZZO, mezzosopran

KNAP je, kao i ja, zajedno smo odrastali, davno prestao biti neki maleni centar za kulturu u jednom dijelu grada. Davno je postao slavan, a i ja sam ga pratila nagradama i uspjesima. Mi smo davno prerasli, zajedno, svoje okvire. KNAP je, za mene, centar svijeta. I mislim da ni on ne zna koliko ga poznajem u dušu i koliko je dio mog odrastanja i života. Koliko je konstanta u mom životu. Mislim da to ni drugi ljudi, mnogo mlađi od mene, ne znaju pa je vrijeme da im kažem - gle, KNAP ostaje, ljudi, zaposlenici, dolaze i odlaze, a ono što ostaje je - KNAP!
MELITA RUNDEK, književnica

Za mnoge naše korisnike, to je prigoda da prvi put u životu uđu u kazalište, osjete čaroliju predstave i budu dio kulturnog života. Kultura nije luksuz, nego pravo svih nas - i zato smo ponosni što Centar KNAP i Kazalište KNAP svojim radom pridonose stvaranju uključivog društva.
MARIJANA IVANIĆ VUGA, voditeljica udruge Dom nade

Nama je podrška festivala MMV ne samo izuzetno značajna, nego i ključna za postojanje samog ansambla koji, od svojih početaka do danas, ovdje ima najveću podršku.
HELENA SKLJAROV, skladateljica i muzikologinja, osnivačica i voditeljica ansambla Serious Ensemble Zagreb

KNAP je središnja točka mog divnog kvarta i malog svijeta. To je mjesto na kojemu sam prije četrdesetak godina neuspješno pokušao naučiti svirati gitaru, a danas moj sin uspješnije i ustrajnije brejka. KNAP je ona najčišća duša kvarta u kojoj se prepleću umjetnost i pedagogija, profesionalnost i amaterizam (u najboljem smislu te riječi), gdje se susreću prijatelji i poznanici, djeca i odrasli i dragi knaperi kao najdraži susjedi. A jedan dobar kvartovski susjed u današnjoj otuđenosti počesto vrijedi više od pet najboljih udaljenih prijatelja.
IGOR TRETINJAK, teatrolog i kazališni kritičar

Likovni klub za mene je golemo veselje. Živim za svaku srijedu. To je jedan od najboljih kulturnih centara u Zagrebu koji me ispunjava. Pohvale svima!
VANDA DONAJ, umirovljenica